

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
JURIDISKĀ FAKULTĀTE

Maģistra darbs

**Tiesas procesa efektivizācija kontekstā ar personas tiesībām uz
lietas izskatīšanu tiesā un tiesas pieejamību**

4.semestra studente

Agnese Kauce

ak11227

Zinātniskā vadītāja

Docente Dr.iur. Daina Ose

Rīga 2017

SATURS

Ievads.....	3
1. Tiesas procesa efektivizācijas būtība un nozīme.....	5
2. Procesuālās ekonomijas principa mijiedarbība ar atsevišķiem tiesvedības pamatprincipiem.....	10
2.1. Personas tiesības uz tiesas aizsardzību.....	10
2.2. Sacīkstes princips un dispozitivitātes princips.....	12
2.3. Civillietas izskatīšanas tiešums un mutiskums.....	15
3. Rakstveida process kā tiesas procesa efektivizācijas līdzeklis.....	18
3.1. Civillietu kategorijas, pieteikumi, jautājumi un sūdzības, kas izskatāmas rakstveida procesā, to īpatnības.....	18
3.1.1. Lietas par kapitālsabiedrību dalībnieku (akcionāru) sapulces lēmumu atzīšanu par spēkā neesošiem.....	19
3.1.2. Lietas par tiesībām, par kurām strīds izskatīts Rūpnieciskā īpašuma Apelācijas padomē.....	22
3.1.3. Lietas par maza apmēra prasībām.....	24
3.2. Pierādījumu iesniegšana kā sacīkstes principa īstenošanas izpausme rakstveida procesā.....	30
4. Nolēmuma satura optimizācija.....	35
4.1. Lēmuma sastādīšana rezolūcijas veidā.....	35
4.2. Saīsinātu nolēmumu sastādīšana.....	38
5. Nolēmumu pārsūdzības ierobežojumu samērīgums ar personas tiesībām uz taisnīgu tiesu.....	44
Kopsavilkums.....	50
Anotācija.....	54
Annotation.....	55
Annotation.....	56
Izmantotās literatūras un avotu saraksts.....	57
Dokumentārā lapa.....	62

IEVADS

Personas tiesības uz tiesas aizsardzību kā vienas no cilvēka pamattiesībām ir nostiprinātas gan Latvijas Republikas Satversmē, gan virknē starptautisku, Latvijai saistošu dokumentu.

Tiesības uz tiesas aizsardzību sevī ietver vairākus būtiskus aspektus, kas uzliek valstij vairākus pienākumus attiecībā uz šo tiesību nodrošināšanu. Ievērojot to, ka viens no valsts pienākumiem attiecībā uz taisnīgas tiesas nodrošināšanu, ir arī efektīva tiesas procesa nodrošināšana, kas sevī cita starpā ietver lietas izskatīšanu saprātīgā termiņā, būtiski ir analizēt jautājumu, kā vienlaikus nodrošināt efektīvu un taisnīgu tiesas procesu.

Likuma "Par tiesu varu" 28.pantā nostiprināts procesuālās ekonomijas princips, kas noteic, ka tiesnesis izspriež lietu tik ātri, cik vien iespējams. Personai, kas piedalās lietā, jāievēro likuma vai tiesas noteiktie procesuālie termiņi.¹

Biedzamo gadu laikā aktualizējies jautājums par civillietu izskatīšanas ilgajiem termiņiem, kā arī par nepieciešamību šo problēmu risināt, kā rezultātā Civilprocesa likumā veikta virkne grozījumu, kas tiešā veidā vērsti uz procesuālās ekonomijas principa īstenošanu.

[..] gan Satversmes tiesa, gan arī ECT nepārprotami secinājusi, ka tiesības uz taisnīgu tiesu var ierobežot tiktāl, ciktāl tās netiek atņemtas pēc būtības.² Tādēļ aktuāls ir jautājums par to, kādas ir robežas, lai atzītu, ka personas tiesības uz taisnīgu tiesu netiek ierobežotas pēc būtības un ka šis ierobežojums būtu atzīstams par nepieciešamu un samērīgu.

Maģistra darba mērķis ir izpētīt procesuālās ekonomijas principa būtību un mērķi, tā mijiedarbību ar citiem Civilprocesa likumā nostiprinātajiem principiem, analizēt tiesas procesa efektivizācijas ietekmi uz personu tiesībām uz lietas izskatīšanu tiesā un tiesas pieejamību, kā arī vērtēt iespējamus risinājumus tiesas procesa efektivizēšanai, piedāvājot iespējamus grozījumus Civilprocesa likumā, lai vienlaikus nodrošinātu efektīvu un taisnīgu lietas izskatīšanu tiesā.

Maģistra darba mērķa sasniegšanai tiek izvirzīti šādi uzdevumi:

- 1) noskaidrot tiesas procesa efektivizācijas būtību un mērķi;
- 2) aplūkot un analizēt Latvijas un ārvalstu tiesu statistiku attiecībā uz lietu izskatīšanas termiņiem;
- 3) vērtēt procesuālās ekonomijas principu kopsakarā ar Civilprocesa likumā noteiktajiem pamatprincipiem;

---

¹ Likums "Par tiesu varu": Latvijas Republikas likums, "Ziņotājs", 1993.gada 14.janvāris, Nr.1.

² Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2010.gada 17.maija spriedums lietā Nr.2009-93-01. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=210295> [Aplūkots 2017.gada 10.februārī].

- 4) analizēt līdz šim Civilprocesa likumā nostiprināto tiesas procesa efektivizācijas līdzekļu materiāli tiesiskos un procesuāli tiesiskos aspektus kontekstā ar personu tiesībām uz lietas izskatīšanu tiesā un tiesas pieejamību;
- 5) izpētīt judikatūru un tiesu praksi jautājumos, kas saistīti ar procesuālās ekonomijas principu un personu tiesībām uz tiesas aizsardzību;
- 6) aplūkot ārvalstu normatīvajos aktos ietverto regulējumu, kas vērsts uz tiesas procesa efektivizāciju.

Darba mērķa sasniegšanai autore ir izmantojusi Latvijas, starptautiskos un ārvalstu normatīvos aktus, Eiropas Cilvēktiesību tiesas, Satversmes tiesas, kā arī Augstākās tiesas un apgabaltiesas nolēmumus jautājumos, kas skar tiesas procesa efektivizāciju un personu tiesību ierobežojumus šajā sakarā. Tāpat autore ir izmantojusi juridiskās literatūras avotus, tiesību teorētiķu un praktiķu viedokļus attiecībā uz maģistra darba ietvaros aplūkotajiem jautājumiem. Attiecībā uz Latvijas un ārvalstu tiesu statistiku par lietu izskatīšanas termiņiem autore ir izmantojusi Eiropas Komisijas paziņojumā “2016.gada Eiropas Savienības rezultātu apkopojums tiesiskuma jomā” ietvertos statistikas datus, kā arī informāciju, kas pieejama tiesu informatīvajā sistēmā. Saistībā ar ārvalstu normatīvo aktu izpēti un vērtējumu, autore galvenokārt ir izmantojusi interneta vidē pieejamos izziņas materiālus.

Lai sasniegtu darba mērķi un veiktu darba uzdevumus, autore ir izmantojusi šādas zinātniski pētnieciskās metodes – vēsturisko, analītisko un salīdzinošo metodi.

Vēsturiskā metode tiek izmantota, analizējot jautājumu par procesuālās ekonomijas principa attīstību un izcelšanos. Vērtējot šobrīd spēkā esošo normatīvo aktu regulējumu, Eiropas Cilvēktiesību tiesas, Satversmes tiesas, kā arī Augstākās tiesas un apgabaltiesas nolēmumos ietvertās atziņas, kā arī juridiskajā literatūrā norādīto informāciju un tiesību doktrīnā paustās atziņas, autore ir izmantojusi analītisko metodi. Savukārt salīdzinošā metode tiek izmantota, aplūkojot un analizējot ārvalstu normatīvajos aktos iekļauto regulējumu, kas vērsts uz tiesas procesa efektivizēšanu.

1. TIESAS PROCESA EFEKTIVIZĀCIJAS BŪTĪBA UN NOZĪME

Demokrātiskas valsts princips nostiprināts Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk arī – Satversme) 1.pantā, kurā Latvija tiek deklarēta, kā neatkarīga, demokrātiska republika.³ Tāpat minētais izriet no Satversmes preambulas, nosakot, ka Latvija kā demokrātiska, tiesiska, sociāli atbildīga un nacionāla valsts balstās uz cilvēka cieņu un brīvību, atzīst un aizsargā cilvēka pamattiesības un ciena mazākumtautības. Latvijas tauta aizsargā savu suverenitāti, Latvijas valsts neatkarību, teritoriju, tās vienotību un demokrātisko valsts iekārtu.

Saskaņā ar valsts tiesību zinātnē paustajām un nostiprinātajām atziņām viena no demokrātiskas valsts pamatpazīmēm ir varas dalīšanas pastāvēšana, savstarpēji nošķirot likumdevēja, izpildu un tiesu varu.

Minētais nostiprināts arī Satversmes tiesas spriedumos, proti, tā secinājusi, ka „no Satversmes 1.pantā ietvertā demokrātiskas republikas jēdziena visām valsts institūcijām izriet pienākums savā darbībā, it sevišķi izdodot tiesību aktus, ievērot likumību, varas dalīšanu un veikt savstarpēju uzraudzību, ievērojot publiskās varas pakļautību likumam, t.i. likuma virsvadību un citus tiesiskas valsts principus, arī samērīguma un tiesiskās palāvības principus.”⁴

Varas dalīšanas princips izpaužas valsts varas sadalījumā likumdošanas, izpildu un tiesu varā, ko realizē neatkarīgas un autonomas institūcijas. Šis princips garantē līdzsvaru un savstarpēju kontroli starp tām un veicina varas mērenību.⁵

Saskaņā ar Satversmes 82.pantu tiesu Latvijā spriež rajona (pilsētas) tiesas, apgabaltiesas un Augstākā tiesa, bet kara vai izņēmuma stāvokļa gadījumā — arī kara tiesas. Analoga tiesību norma iekļauta arī likuma “Par tiesu varu” 1.panta otrajā daļā.

Ievērojot norādīto, secināms, ka Latvijā kā demokrātiskā republikā atbilstoši varas dalīšanas principam ir izveidotas tiesas, kuru darbību regulē Satversme, likums “Par tiesu varu”, kā arī citi normatīvie akti.

Saprotams, ka tikai ar tiesu izveidošanu netiek panākta varas dalīšanas principa īstenošana, kā arī nodrošinātas personu tiesības uz tiesas aizsardzību, tādēļ tiesu darbība ir pakļauta normatīvajiem aktiem, kas regulāri jāpielāgo atbilstoši konstatētajām nepilnībām tiesas procesā, lai tādā veidā panāktu pēc iespējas pilnvērtīgāku tiesu darbu, kas vienlaikus

---

³ Latvijas Republikas Satversme: Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis, 1993.gada 1.jūlijs, Nr.43.

⁴ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2000.gada 24.marta spriedums lietā Nr.04-07(99). Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/04-0799_Spriedums.pdf [Aplūkots 2017.gada 12.februārī].

⁵ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 1999.gada 1.oktobra spriedums lietā Nr.03-05(99). Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/03-0599_Spriedums.pdf [Aplūkots 2017.gada 12.februārī].

efektīvi un kvalitatīvi veic savu funkciju izpildi.

Likuma "Par tiesu varu" 28.pantā nostiprināts procesuālās ekonomijas princips, kas noteic, ka tiesnesis izspriež lietu tik ātri, cik vien iespējams. Personai, kas piedalās lietā, jāievēro likuma vai tiesas noteiktie procesuālie termiņi.

No minētās tiesību normas izriet, ka tā faktiski uzliek pienākumu gan tiesai, gan lietas dalībniekam, proti, tiesai ir jānodrošina pēc iespējas savlaicīgāka lietas izskatīšana, kas novestu pie taisnīga un likumīga nolēmuma spēkā stāšanās, savukārt lietas dalībniekiem ir jāievēro procesuālie termiņi un aktīvi jāsadarbojas ar tiesu, tādā veidā nodrošinot efektīvu tiesas procesa norisi atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajām prasībām, jo nereti pamats pārmērīgi ilgam tiesas procesam ir ne tikai tiesu noslogotība, bet arī lietas dalībnieku nedisciplinētība, kas var izpausties, piemēram, neiesniedzot lietas izskatīšanai nepieciešamos pierādījumus, bez attaisnota iemesla neierodoties uz lietas izskatīšanu, kas var būt pamats lietas izskatīšanas atlikšanai gadījumos, ja tiesa uzskata, ka bez konkrētās personas piedalīšanās tiesas sēdē lieta nevar tikt izskatīta.

Turklāt jāņem vērā, ka pienākuma savas darbības veikt bez kavēšanās un noteiktajos termiņos ievērošana no abu iepriekš minētajā tiesību normā noteikto subjektu (tiesas un personas, kas piedalās lietā) puses, sekmētu ne tikai tiesu noslogotības samazināšanos, bet arī nodrošinātu personu, kas piedalās lietā, tiesību īstenošanu, proti, lietas tiktu izskatītas saprātīgos termiņos, strīds tiktu atrisināts, neieguldot tā risināšanas procesā ne tikai nesamērīgi daudz laika, bet arī finansiālos līdzekļus, pie kā var novest, piemēram, juridiskās palīdzības sniedzēja algošana ilgtermiņā.

Uz procesa ātruma svarīgumu norādījis arī V.Bukovskis, proti - „procesā ātrumam ir ļoti liela nozīme: a) procesā, kas ilgi velkas, grūtāki konstatēt faktiskos apstākļus; b) jo ātrāki lieta nobeidzas, jo vērtīgāka ir tiesas palīdzība („*bis dat – qui cito dat*”); c) no valsts saimnieciskā viedokļa ir svarīgi pēc iespējas ātrāki likvidēt nenoteiktību strīdus tiesībās, jo strīdus mantas valdītājs vai turētājs reti kad par to rūpējas kā bonus pater familijas; d) jo ilgāks process, jo dārgāk tas izmaksā, izputinot puses, un bieži vien nedod iespēju pat vinnējušai pusei izmantot rezultātus.”⁶

Procesuālās ekonomijas principa nozīmīgums ticis akcentēts arī vēsturiskajos tiesību avotos, paredzot procesuālus līdzekļus ātrākai lietu izskatīšanai, attiecībā uz kuriem balstīti arī mūsdienās esošie tiesas procesa efektivitātes veicināšanas līdzekļi.

Lai sasniegtu iespējami lielāku procesa ātrumu, vēsturiski izveidojušies sekojoši līdzekļi:

---

⁶ Bukovskis V. Civīlprocesa mācības grāmata. Rīga: Autora izdevums, 1933, 252.lpp.

1. Nosakot katrai lietai procesualu noilgumu, kura laikā lietai jābūt izšķirtai. Romā termiņš bija 1,5 gadi. Krievijā pirms reformas „mutiskās tiesās” lieta bija iztiesājama 3 dienu laikā.
2. Ievēdot t.s. eventualo principu, kas nozīmēja, ka noteiktā laikā vajadzēja uzdot visus uz konkrēto lietu attiecošos iebildumus, noraidījumus un pierādījumus.
3. Piešķirot tiesai diskretu varu noraidīt jaunus pierādījumus, ja ar to lieta novilcinās.
4. Noteicot termiņus un prekluzīvas procesualas stadijas.
5. Revidējot tiesas un sodot disciplinārā kārtībā tiesnešus, kas lietu vilcina.⁷

Ātras lietas izskatīšanas svarīgumam pievērsta uzmanība arī padomju civilprocesā. Saskaņā ar Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas Civilprocesa kodeksa 2.pantu padomju civilprocesa uzdevumi ir pareizi un ātri izspriest civillietas, lai aizsargātu PSRS sabiedrisko un valsts iekārtu, sociālistisko saimniecības sistēmu un sociālistisko īpašumu, lai aizstāvētu pilsoņu politiskās, darba, dzīvokļu un citas personiskās un mantiskās tiesības un ar likumu aizsargātās intereses, kā arī valsts iestāžu, uzņēmumu, kolhozu un citu kooperatīvo un sabiedrisko organizāciju tiesības un ar likumu aizsargātās intereses.⁸

Tā piemēram J.Rozenbergs un I.Briģis attiecībā uz iepriekš norādīto Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas Civilprocesa kodeksa tiesību normu norādījuši, ka „šo uzdevumu iespējams sekmīgi izpildīt, ja stingri tiek ievēroti procesuālie termiņi. Tiesa nodrošina tiesvedības ekonomiskumu, kvalitatīvi sagatavojot lietas iztiesāšanai, pieaicinot lietās trešās personas, aizstājot neīstās puses ar īstajām, pareizi nosakot pierādījumu attiecināmību, savienojot prasības, pieņemot pretprasības un operatīvi vadot tiesas sēdes. Taču nav pieļaujama laika ekonomēšana uz civilprocesa vienkāršošanas rēķina. Tiesvedības ekonomiskuma princips ir viens no galvenajiem padomju civilprocesa efektivitātes rādītājiem.”⁹

Arī šobrīd pastiprināta uzmanība tiek pievērsta tieši problemātikai attiecībā uz garajiem lietu izskatīšanas termiņiem, kā arī iespējamiem veidiem, kādos novērst un samazināt šo problēmu. Šajā sakarā tiek organizētas konferences, sagatavotas pamatnostādnes un mērķi tiesām un pie tiesu varas piederīgajām personām un organizācijām.

Saskaņā ar statistikas pārskatu par civillietu izskatīšanas ilgumu pirmajā instancē 31% no visām pirmajā instancē izskatītajām civillietām 2016.gadā tika izskatītas laikā līdz 3 mēnešiem, taču 51% lietu tikušas izskatītas laika periodā līdz 12 mēnešiem, savukārt 4%

---

⁷ Čakste K. Civilprocess, Haralds Neverževskis, autortiesības, 2016, 65.-66.lpp.

⁸ Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas Civilprocesa kodekss, Rīga: Liesma, 1966, 5.,6.lpp.

⁹ Rozenbergs J., Briģis I. Padomju civilprocesuālās tiesības, Rīga: Zvaigzne, 1978, 40.lpp.

civillietu pirmajā instancē tika izskatītas 36 un vairāk mēnešu laikā.¹⁰

Jāakcentē, ka konkrētais laika periods ir nepieciešams tikai lietas izskatīšanai pirmās instances tiesā, kas savukārt attiecīgi palielinās, ja lieta pēc tam tiek izskatīta arī apelācijas un kasācijas tiesvedības kārtībā, līdz ar to laika periods no prasības pieteikuma iesniegšanas brīža līdz brīdim, kad likumīgā spēkā stājas tiesas nolēmums, vairākumā gadījumu var būt nesamērīgi liels, kas norāda uz neefektīvu tiesas procesu un no tā izrietošām problēmām tiesu varas sistēmā Latvijā.

No Eiropas Komisijas 2016.gada Eiropas Savienības rezultātu apkopojuma tiesiskuma jomā redzams, ka laiks, kas nepieciešams, lai pabeigtu civillietas, komerclietas, administratīvās lietas un citas lietas (visas strīdīgās un bezstrīdus civillietas un komerclietas, ar zemes un uzņēmumu reģistrāciju saistītas bezstrīdus lietas, citas ar reģistrāciju saistītas lietas, citas bezstrīdus lietas, administratīvās lietas, kā arī citas lietas, kas nav krimināllietas) Latvijā 2014.gadā (pēdējais gads, par kuru šobrīd pieejami oficiāli statistikas dati) bija vidēji 180 dienas, savukārt, piemēram, Lietuvā šis laiks bija vidēji 100 dienas. Savukārt laiks, kas nepieciešams, lai pabeigtu strīdīgas civillietas un komerclietas (attiecas uz strīdiem starp pusēm, piemēram, strīdiem saistībā ar līgumiem), Latvijā 2014.gadā bija aptuveni 250 dienas, turpretim Lietuvā tikai 100 dienas, bet Igaunijā aptuveni 120 dienas¹¹, kas patiesi norāda uz Latvijas tiesu sistēmas neefektivitāti.

Ievērojot lielo atšķirību starp lietu izskatīšanas ilgumiem Latvijā, Lietuvā un Igaunijā, jāatzīmē, ka, piemēram, Igaunijas Republikas Civilprocesa kodeksa 2.pantā ir nostiprināts, ka civilprocesa mērķis ir garantēt taisnīgu lietas izskatīšanu pēc iespējas īsākā laikā un izlietojot pēc iespējas mazāk līdzekļus.¹²

Minētā principa iezīmes parādās arī Igaunijas Republikas tiesu nolēmumos, piemēram, procesuālās ekonomijas mērķis un nozīme vērtēta Igaunijas Republikas Augstākās tiesas 2011.gada 14.aprīļa *en banc* spriedumā lietā Nr.3-2-1-60-10, kurā analizēta nepamatota tiesas nolēmumu pārsūdzēšana kopsakarā ar procesuālo ekonomiju un kādu ietekmi tas rada uz tiesu sistēmu un personu tiesībām uz lietas izskatīšanu.¹³

Tāpat arī Lietuvas Republikas Civilprocesa kodeksa 7.pants ietver noteikumu, saskaņā

---

¹⁰ Statistikas pārskats par civillietu izskatīšanas ilgumu pirmajā instancē. Pieejams: https://tis.ta.gov.lv/tisreal?Form=TIS_STAT_O [Aplūkots 2017.gada 20.februārī].

¹¹ Eiropas Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Centrālajai bankai, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un reģionu komitejai "2016.gada Eiropas Savienības rezultātu apkopojums tiesiskuma jomā". Pieejams: http://ec.europa.eu/justice/effective-justice/files/justice_scoreboard_2016_lv.pdf [Aplūkots 2017.gada 20.februārī].

¹² Igaunijas Republikas Civilprocesa kodekss. Pieejams: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/513122013001/consolide> [Aplūkots 2017.gada 19.februārī].

¹³ Igaunijas Republikas Augstākās tiesas 2011.gada 14.aprīļa *en banc* spriedums lietā Nr.3-2-1-60-10. Pieejams: <http://www.riigikohus.ee/?id=1296> [Aplūkots 2017.gada 19.februārī].

ar kuru tiesai jāpieliek visas pūles, lai lieta tiktu izskatīta pēc iespējas īsākā laika periodā, vēlams vienas tiesas sēdes ietvaros, kā arī, lai nodrošinātu efektīvu tiesas nolēmuma izpildi, savukārt lietas dalībniekiem noteikts pienākums godīgi izmantot savas procesuālās tiesības, savlaicīgi veikt lietas izskatīšanai nepieciešamās darbības (sniegt paskaidrojumus, iesniegt pierādījumus un tamlīdzīgi).¹⁴

Jāatzīmē, ka kopš 2014.gada (gads, kura statistika tika aplūkota kopsakarā ar Lietuvas un Igaunijas tiesu statistiku) Civilprocesa likumā veikta virkne grozījumu, kuru mērķis ir bijis tiesas procesa efektīvizācija, tajā skaitā, bet ne tikai „tīro” tiesu instanču ieviešana, tiesas kompetenču nodošana citām institūcijām, regulējuma par tiesvedībā pieņemtas lietas nodošanu citai tiesai lietas ātrākas izskatīšanas nodrošināšanai iekļaušana Civilprocesa likumā, izmaiņas attiecībā uz tiesvedību kasācijas instancē, kā arī citi grozījumi.

Analizējot tiesību normas un iepazīstoties ar autoru viedokļiem, atzinumiem un konferenču par tiesas procesa efektīvizāciju materiāliem, nav atrodama konkrēta tiesas procesa efektīvizācijas definīcija vai minētā jēdziena skaidrojums.

Tiesas procesa efektīvizācija, pēc autores ieskata, būtu definējama, kā mērķtiecīgu darbību kopums, kas vērsts uz procesuālu problēmu, kas var būt par pamatu vai ir pamats tiesas darbības un tiesvedības procesa neefektīvitātei, identificēšanu un novēršanu, piemērojot problēmas risināšanai samērīgus, likumīgus un pamatotus līdzekļus, kas vienlaikus ne tikai aizsargā visas sabiedrības intereses, bet arī neliedz konkrētiem indivīdiem to tiesību uz tiesas aizsardzību saprātīgu īstenošanu, un kas pēc iespējas mazākiem procesuālajiem līdzekļiem un saprātīgos termiņos noved pie likumīga un taisnīga tiesas nolēmuma.

No iepriekš norādītās autores piedāvātās tiesas procesa efektīvizācijas definīcijas izriet arī tās mērķis, proti, ar samērīgiem, tiesiskiem un pamatotiem līdzekļiem, pēc iespējas mazāk aizskarot personu likumīgās tiesības un intereses, tajā pašā laikā disciplinējot tiesu, tiesnešus un lietu dalībniekus, veicināt stabilu un kvalitatīvu tiesas procesu, kas sevī iekļauj procesuālo līdzekļu un laika ekonomiju.

Kontekstā ar iepriekš minēto īpaši izceļams tas, ka darbības, kas vērstas uz tiesas procesa efektīvizāciju var zināmā mērā ierobežot personu tiesības, tādēļ šie ierobežojumi jāvērtē kopsakarā ar samērīgumu un attiecīgās darbības nepieciešamību.

---

¹⁴ Lietuvas Republikas Civilprocesa kodekss. Pieejams: www.antstoliurumai.lt/download.php/fileid/3994 [Aplūkots 2017.gada 19.februārī].

2. PROCESUĀLĀS EKONOMIJAS PRINCIPA MIJEDARBĪBA AR ATSEVIŠĶIEM TIESVEDĪBAS PAMATPRINCIPIEM

2.1. Personas tiesības uz tiesas aizsardzību

Personas tiesības uz tiesas aizsardzību kā viens no civilprocesa principiem nostiprinātas Civilprocesa likuma 1.pantā, kas noteic, ka katrai fiziskajai un juridiskajai personai [...] ir tiesības uz savu aizskarto vai apstrīdēto civilo tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu aizsardzību tiesā. Personai, kas griezusies tiesā, ir tiesības uz tās lietas izskatīšanu tiesā likumā noteiktajā procesuālajā kārtībā.¹⁵

Tiesības uz taisnīgu tiesu nostiprinātas arī Satversmes 92.panta pirmajās teikumā, nosakot, ka ikviens var aizstāvēt savas tiesības un likumiskās intereses taisnīgā tiesā. Tāpat minētās tiesības nostiprinātas virknē Latvijai saistošu starptautisko dokumentu, kā piemēram, Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6.panta 1.punkta pirmajā teikumā, kas noteic, ka ikvienam ir tiesības, nosakot civilo tiesību un pienākumu vai viņam izvirzītās apsūdzības pamatotību, uz taisnīgu un atklātu lietas savlaicīgu izskatīšanu neatkarīgā un objektīvā likumā noteiktā tiesā.¹⁶

Kā jau iepriekš norādīts, kontekstā ar tiesas procesa efektīvizāciju ir nozīmīgi atzīmēt, ka darbības, kas vērstas uz tiesas procesa efektīvizāciju, var zināmā veidā ierobežot personu tiesību izlietojumu, tādēļ primāri ir noskaidrojams vai un kādā mērā personas tiesības ir ierobežojamas.

Lai gan Satversmes 116.pantā nav minēts Satversmes 92.pants, tomēr tas nenozīmē, ka šajā pantā noteiktajām pamattiesībām nevarētu noteikt nekādus ierobežojumus. Satversmes tiesa ir secinājusi, ka arī Satversmes 116.pantā neminētās pamattiesības var ierobežot, lai aizsargātu citas Satversmē garantētās tiesības.¹⁷

Atziņas par tiesību uz taisnīgu tiesu ierobežojuma pieļaujamību izriet arī no vairākiem Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumiem, piemēram, Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1998.gada 19.februāra sprieduma lietā *Edificaciones March Gallego S.A. v. Spain*¹⁸, Eiropas

---

¹⁵ Civilprocesa likums: Latvijas Republikas likums, Latvijas Vēstnesis, 1998.gada 3.novembris, Nr.326/330 (1387/1391).

¹⁶ Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību konvencija: starptautisks dokuments. Latvijas Vēstnesis, 1997.gada 13.jūnijs, Nr.143/144 (858/859).

¹⁷ Autoru kolektīvs. Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011., 126.lpp.

¹⁸ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1998.gada 19.februāra spriedums lietā *Edificaciones March Gallego S.A. v. Spain*. Pieejams: [http://hudoc.echr.coe.int/eng#{"appno":\["28028/95"\],"itemid":\["001-58137"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/eng#{) [Aplūkots 2017.gada 10.februārī].

Cilvēktiesību tiesas 2000.gada 15.februāra sprieduma lietā *Garcia Manibardo v. Spain*¹⁹.

[..] gan Satversmes tiesa, gan arī ECT nepārprotami secinājusi, ka tiesības uz taisnīgu tiesu var ierobežot tiktāl, ciktāl tās netiek atņemtas pēc būtības. Satversmes tiesa jau norādījusi, ka tiesības uz taisnīgu tiesu ir vienas no svarīgākajām personas tiesībām, tāpēc to ierobežojumi nosakāmi tikai pašos nepieciešamākajos gadījumos [..] Personas pamattiesības, arī tiesības uz taisnīgu tiesu, var ierobežot, ja to prasa svarīgu sabiedrības interešu aizsardzība un ja tiek ievērots samērīguma princips. Tādējādi ir jāizvērtē, vai minētais pamattiesību ierobežojums ir noteikts ar likumu, vai šim ierobežojumam ir leģitīms mērķis un vai ierobežojums ir samērīgs ar leģitīmo mērķi.²⁰

Eiropas Cilvēktiesību tiesa kā leģitīmu mērķi tiesību uz taisnīgu tiesu ierobežošanai ir atzinusi, piemēram, nepieciešamību nodrošināt tiesisko stabilitāti, procesuālo ekonomiju, tiesas spriešanas efektīvu funkcionēšanu, kā arī tiesu noslogotības nepieļaušanu.²¹

No visām iepriekš norādītajām Eiropas Cilvēktiesību tiesas un Satversmes tiesas paustajām atziņām secināms, ka, neskatoties uz to, ka ierobežojums attiecībā uz tiesībām uz taisnīgu tiesu nav iekļauts Satversmes 116.pantā, minētās tiesības ir ierobežojamas, tajā skaitā nolūkā nodrošināt procesuālo ekonomiju, ievērojot, ka šīs tiesības personai nedrīkst tikt atņemtas pēc būtības.

Lai noteiktu, kādā apjomā tiesību uz taisnīgu tiesu ierobežojums varētu tik vērtēts kā samērīgs ierobežojums, kas personai pēc būtības neatņem tiesības vērsties tiesā, jānoskaidro analizējamās tiesību normas saturs.

Saskaņā ar Satversmes tiesas paustajām atziņām „Satversmes 92. pantā minētais jēdziens “taisnīga tiesa” ietver divus aspektus, proti, “taisnīga tiesa” kā neatkarīga tiesu varas institūcija, kas izskata lietu, un “taisnīga tiesa” kā pienācīgs, tiesiskai valstij atbilstošs process, kurā šī lieta tiek izskatīta. Pirmajā aspektā šis jēdziens tulkojams sasaistē ar Satversmes 6. nodaļu, otrajā – sasaistē ar tiesiskas valsts principu, kas izriet no Satversmes 1. panta. Satversmes 92. pants paredz gan pienākumu izveidot attiecīgu tiesu institūciju sistēmu, gan arī pienākumu pieņemt attiecīgas procesuālās normas.”²²

Savukārt I.Čepāne norādījusi, ka tiesības uz taisnīgu tiesu „ietver vairākus aspektus – institucionālo un procesuālo aspektu. Saistībā ar institucionālo aspektu varētu minēt,

---

¹⁹ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2000.gada 15.februāra spriedums lietā *Garcia Manibardo v. Spain*. Pieejams: [http://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":\["001-58494"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/eng#{) [Aplūkots 2017.gada 10.februārī].

²⁰ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2010.gada 17.maija spriedums lietā Nr.2009-93-01. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=210295> [Aplūkots 2017.gada 10.februārī].

²¹ Autoru kolektīvs. Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011., 126.lpp.

²² Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2002.gada 5.marta spriedums lietā Nr.2001-10-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2001-10-01_Spriedums.pdf [Aplūkots 2017.gada 10.februārī].

piemēram, lietas par tiesas neatkarību, bet ar procesuālo – lietas par tiesībām uz juridisko palīdzību, tiesībām tikt uzklautam un tiesībām uz pārsūdzību.”²³

Tāpat Satversmes tiesa vairākkārtēji ir norādījusi uz faktu, ka “procesuālā ekonomija ir viens no Satversmes 92.panta saturu veidojošajiem elementiem.”²⁴

Ievērojot norādīto, secināms, ka, pirmkārt, tiesības uz taisnīgu tiesu ir ierobežojamas personas pamattiesības, kuru ierobežojumam ir jābūt samērīgam un pamatotam ar leģitīmu mērķi, kas cita starpā atbilstoši Eiropas Cilvēktiesību tiesas paustajām atziņām, kurām pievienojusies arī Satversmes tiesa, ir arī tiesas procesa ekonomijas nodrošināšana. Otrkārt, ņemot vērā to, ka tiesības uz taisnīgu tiesu ietver ne tikai institucionālo, bet arī procesuālo aspektu, ierobežojot personas tiesības uz taisnīgu tiesu procesuālās ekonomijas nolūkā, ierobežojums nedrīkst būt tāds, kas liedz personai tiesības uz tiesas aizsardzību pēc būtības, kā arī nenodrošina demokrātiskai, tiesiskai valstij atbilstošu tiesas procesu, kurā persona var brīvi īstenot savas tiesības.

Līdz ar to tiesas procesa efektivizācijas līdzekļi ir jānosaka samērīgi katrā konkrētajā gadījumā analizējot, vai konkrētais tiesas procesa efektivizācijas līdzeklis pārmērīgi neierobežo personas tiesības uz tiesas aizsardzību un vai tas ir attaisnojams ar leģitīmu mērķi.

2.2. Sacīkstes princips un dispozivitātes princips

Judikatūrā un tiesību zinātņu literatūrā par civilprocesa pamatprincipiem tiek dēvēti sacīkstes princips un dispozivitātes princips. Ar savām īpašībām tie piešķir civilprocesuālajai tiesvedībai pavisam atšķirīgu raksturu salīdzinājumā ar kriminālprocesu vai administratīvo procesu, kurā darbojas objektīvās izmeklēšanas princips.

Sacīkstes princips nostiprināts Civilprocesa likuma 10.pantā, kas noteic, ka puses realizē savas procesuālās tiesības sacīkstes formā. Sacīkste notiek, pusēm dodot paskaidrojumus, iesniedzot pierādījumus, tiesai adresētus pieteikumus, piedaloties liecinieku un ekspertu nopratināšanā, citu pierādījumu pārbaudē un novērtēšanā, piedaloties tiesu debatēs un veicot citas procesuālās darbības šajā likumā noteiktajā kārtībā.

Tāpat sacīkstes principa regulējums izriet no likuma „Par tiesu varu”, kura 25.pantā ir noteikts, ka puses lietas izskatīšanas gaitā realizē savas procesuālās tiesības sacīkstes formā, izņemot tiesvedību administratīvajās lietās. Sacīkste izpaužas, pusēm iesniedzot pierādījumus

---

²³ Čepāne I. Tiesības uz taisnīgu tiesu kā personas pamattiesības. Jurista Vārds, 2005.gada 27.septembris, Nr.36 (391). Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc.php?id=117420&show=true> [Aplūkots 2017.gada 10.februārī].

²⁴ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2005.gada 15.februāra spriedums lietā Nr.2004-19-01. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=102040> [Aplūkots 2017.gada 10.februārī].

un tiesai adresētus pieteikumus, piedaloties nopratināšanā, citu pierādījumu pārbaudē un novērtēšanā, kā arī pušu debatēs un veicot citas procesuālās darbības.

Pušu sacīkste civilprocesā – prasības tiesvedības pamatprincips civillietās, saskaņā ar kuru katra puse pierāda tiesai savu prasījumu, pieprasījumu un iebildumu pamatotību. Pušu sacīkste civilprocesā notiek, pusēm vācot un iesniedzot pierādījumus, piedaloties to pārbaudē un novērtēšanā, dodot tiesai mutvārdu un rakstveida paskaidrojumus, sniedzot tai savus argumentus un apsvērumus par lietas būtību un atsevišķiem procesuāliem jautājumiem, iesniedzot tiesai adresētus pieteikumus un lūgumus, apstrīdot otras puses prasījumus un iebildumus, pieteikumus un lūgumus, argumentus vai apsvērumus vai ceļot iebildumus pret tiem, piedaloties tiesu debatēs, izvēloties, pamatojot un aizstāvot savu tiesisko pozīciju lietā un veicot citas likumā paredzētās procesuālās darbības, kas vērstas uz faktisko lietas apstākļu noskaidrošanu un atbilstošu tiesību normu piemērošanu tiem. Protams, sacīkstei var izmantot arī citas tām piešķirtas procesuālās tiesības.²⁵

Tāpat civilprocesā, atšķirībā no administratīvā procesa, pusēm ir dota liela loma, kas vienlaikus nozīmē arī lielu atbildību, jo tieši puses ir atbildīgas par to, kādi pierādījumi tiks iesniegti un, pamatojoties uz kuriem, tiesa izskata lietu un taisha spriedumu.

Tiesai sacīkstes principa klasiskajā izpratnē nav nedz pienākuma, nedz tiesības iejaukties pušu sacīkstē un pašai vākt pierādījumus un ziņas, uz kurām balstīt savus apsvērumus sprieduma taisīšanā.

Šeit gan jāatzīmē, ka attiecībā uz tiesas pienākumu atturēties no iejaukšanās pušu sacīkstes īstenošanā pastāv daži ierobežojumi, jo Civilprocesa likums paredz atsevišķus gadījumus, kad tiesa pēc savas iniciatīvas var veikt atsevišķas procesuālas darbības, piemēram, laulības šķiršanas lietās, lietās, kas izriet no aizgādības vai saskarsmes tiesībām, kā arī izskatot pieteikumus par pagaidu aizsardzību pret vardarbību un citos likumā paredzētos gadījumos.

Ievērojot minēto lietu specifiku, jāatzīst, ka tiesas iejaukšanās pieļaujāmība saistāma ar īpaši aizsargājamo interešu aizsardzības nodrošināšanu, pienākumu rīkoties ātri un bez kavēšanās, kā arī aizsargājot personas, kas atrodas salīdzinoši neaizsargātās pozīcijās, piemēram, bērnus.

Dispozivitātes princips nav tiešā veidā nostiprināts Civilprocesa likumā vai citos normatīvajos aktos, tas izriet no civilprocesuālās tiesvedības mērķa, rakstura un to regulējošo tiesību normām kopumā, piemēram, tulkojot Civilprocesa likumā pusēm piešķirtās tiesības un pienākumus, kā arī tiesai salīdzinoši reti piešķirtās tiesības rīkoties pēc savas iniciatīvas.

---

²⁵ Autoru kolektīvs. Civilprocesa likuma komentāri. I daļa (1.-28.nodaļa). Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2011, 51.lpp.

Tāpat dispozivitātes principa saturs izriet no tiesas nolēmumiem, kuros tiesa atsaukusies uz konkrētā principa būtību.

Piemēram, kādā savā lēmumā disciplinārtiesā, izskatot tiesneses sūdzību par Tiesnešu disciplinārkolēģijas lēmumu, ar kuru viņai uzlikts disciplinārsods - rājiens, ir norādījusi, ka „civilprocess balstās uz dispozivitātes principu, proti, civillietās to dalībniekiem ir personīgas iniciatīvas tiesības un tiesības brīvi rīkoties ar dažādiem aizstāvēšanas līdzekļiem procesā. Lietas dalībnieki var paši izvēlēties, ar kādiem procesuāliem līdzekļiem aizstāvēt savas intereses.”²⁶

Savukārt Augstākā tiesa, izskatot kādu darba strīdu, cita starpā ir akcentējusi tieši dispozivitātes nozīmīgumu civilprocesā, norādot, ka „darba strīds ir civillietā un tās izskatīšanai piemēro Civilprocesa likuma normas, kur viens no pamatprincipiem ir dispozivitātes princips, proti, puse pati izvēlas, vai vērsties tiesā, pati noteic sava prasījuma apmēru, izmantojamos procesuālos līdzekļus. Dispozivitātes princips attiecas arī uz pārsūdzību, proti, puse izvēlas, vai pārsūdzēt spriedumu un kādā apmērā.”²⁷

Arī V. Bukovskis, aplūkojot dispozivitātes principa būtību, ir secinājis, ka „civīlās vai privātās tiesības, ko lūko cauri civīltiesā, atšķiras no publiskajā tiesībām ar to, ka viņu izlietošana pilnīgi atkarājas no personas, kam viņas pieder, no šīs personas gribas un iniciatīves. Atšķirībā no kriminālprocesa, civīlprocesā valsts nav ieinteresēta: valstij ir pilnīgi vienalga, vai parādnieks samaksās savu parādu, vai pulksteņu taisītājs atdos atpakaļ izlabošanā pieņemto pulksteni, vai ģiņnieks samaksās ģies naudu u.t.l. Kas grib izlietot savas tiesības, tam par to pašam jā rūpējas, jo „*vigilantibus ius scriptum est*”.”²⁸

Līdz ar to atzīstams, ka dispozivitātes princips nosaka pušu izvēles brīvību attiecībā uz savu tiesību realizēšanu, kā arī veidu, kādā savas tiesības īstenot, savukārt sacīkste apzīmē pušu darbības savu interešu aizstāvībai, proti, darbības, kas vērstas savu apgalvojumu pamatotības pierādīšanai un tiesas pārliecināšanai par savas pozīcijas pareizību konkrētajā strīdā.

Ievērojot to, ka tiesai saskaņā ar procesuālās ekonomijas principu ir pienākums izskatīt lietu tik ātri, cik vien iespējams, un to, ka personām, kas piedalās lietas izskatīšanā, ir pienākums ievērot procesuālos termiņus, Civilprocesa likumā pēdējo gadu laikā ir veikta virkne grozījumu nolūkā efektīvizēt tiesas procesu un disciplinēt lietas dalībniekus, tajā skaitā

---

²⁶ Disciplinārtiesas 2017.gada 19.janvāra lēmums lietā DT-1/2017. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/par-augstakotiesu/disciplinartiesa/disciplinartiesas-lemumi/> [Aplūkots 2017.gada 28.februārī].

²⁷ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civīllietu departamenta 2012. gada 17. oktobra spriedums lietā Nr.SKC-1627/2012. Pieejams: http://at.gov.lv/lv/judikatura/judikaturas-nolemumu-arhivs/senata-civillietu-departaments/hronologiska-seciba_1/2012-hronologiska-seciba/ [Aplūkots 2017.gada 28.februārī].

²⁸ Bukovskis V. Civilprocesa mācības grāmata. Rīga: Autora izdevums, 1933, 233.lpp.

attiecībā uz to tiesību izmantošanu, piemēram, nosakot termiņus pierādījumu iesniegšanai.

Līdz ar to secināms, ka lietas dalībnieki savu tiesību un pienākumu īstenošanā nav pilnībā brīvi un neatkarīgi, tie ir pakļauti likumā noteiktajiem ierobežojumiem, kas noteikti ne tikai, lai efektīvizētu tiesas procesu, bet arī, lai panāktu vienlīdzīgas attieksmes pret visiem lietas dalībniekiem pienākuma ievērošanu.

Analizējot sacīkstes principu kopsakarā ar dispozivitātes principu un procesuālās ekonomijas principu, var secināt, ka likums, uzliekot tiesai pienākumu efektīvi vadīt procesu un pieļaujot tiesas iniciatīvu nolūkā noskaidrot objektīvo patiesību, kā arī procesuālo līdzekļu ekonomijas nolūkā, zināmā veidā iejaucas pušu sacīkstes īstenošanā.

2.3. Civillietas izskatīšanas tiešums un mutiskums

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 15.panta pirmo un otro daļu pirmās instances un apelācijas instances tiesa, izskatot civillietu, pati pārbauda pierādījumus lietā. Uz tiesu uzaicinātās un izsauktās personas paskaidrojumus un liecības dod mutvārdos. Iepriekš nopratināto liecinieku protokolētās liecības, rakstveida pierādījumi un citi materiāli pēc pušu lūguma tiek nolasīti. Tiesa var lietā esošos dokumentus nenolasīt, ja puses tam piekrīt.

Savukārt minētā likuma panta trešajā daļā iekļauts izņēmums no vispārīgās kārtības attiecībā uz lietas izskatīšanas mutiskumu, nosakot, ka šajā likumā vai Eiropas Savienības tiesību normās paredzētajos gadījumos tiesa pieteikumus, sūdzības un jautājumus izskata rakstveida procesā, nerīkojot tiesas sēdi. Ja tiesa atzīst par nepieciešamu noskaidrot papildu apstākļus, kuriem varētu būt nozīme pieteikuma, sūdzības un jautājuma izlemšanā, tiesa to var izskatīt tiesas sēdē, iepriekš par tās laiku un vietu paziņojot lietas dalībniekiem. Šo personu neierašanās nav šķērslis pieteikuma, sūdzības un jautājuma izskatīšanai.

Civilprocesa likuma 15.panta trešajā daļā iekļautais noteikums par atsevišķu pieteikumu, sūdzību un jautājumu izskatīšanu rakstveida procesā ietverts Civilprocesa likumā ar 2006.gada 25.maija likumu „Grozījumi Civilprocesa likumā”, kas stājies spēkā 2006.gada 28.jūnijā²⁹. Kopš minēto grozījumu izdarīšanas konkrētā likuma panta daļa grozīta arī 2009.gadā un 2011.gadā.

Lietas izskatīšanas tiešuma un mutiskuma princips nostiprināts arī likuma „Par tiesu varu” 27.pantā, nosakot, ka pirmās instances un apelācijas instances tiesa, izskatot lietu, pati pārbauda pierādījumus lietā. Uz tiesu uzaicinātās personas liecības un paskaidrojumus dod

---

²⁹ Likums “Grozījumi Civilprocesa likumā”: Latvijas Republikas likums, Latvijas Vēstnesis, 2006.gada 14.jūnijs, Nr.92(3460).

mutiski. Visi izpētāmie materiāli un dokumenti tiesas sēdē tiek nolasīti un apspriesti mutiski.

Autores ieskatā kontekstā ar tiesas procesa efektivizāciju nav saskatāmas būtiskas problēmas attiecībā uz lietas izskatīšanas tiešuma principa īstenošanu, taču kopsakarā ar veiktajiem grozījumiem Civilprocesa likumā attiecībā uz procesuālās ekonomijas principa īstenošanu, paredzot lietu kategorijas, kas izskatāmas rakstveida procesā, kā arī daudzu atsevišķu jautājumu, sūdzību un pieteikumu izskatīšanu rakstveida procesā, ir manāmas spēcīgas atkāpes attiecībā uz lietu izskatīšanas kārtību, ievērojot faktu, ka liela daļa spriedumu un lēmumu tiek pieņemti neuzklausot lietas dalībnieku mutvārdu paskaidrojumus.

V.Bukovskis savā grāmatā „Civīlprocesa mācības grāmata” ir analizējis mutvārdu procesa un rakstveida procesa pozitīvās un negatīvās īpašības cita starpā izceļot arī to, ka „mutiskas izteiksmes princips dod tiesai iespēju stāties personīgos tiešos sakaros ar pusēm. Tiesa personīgi iztaujājot var skaidri konstatēt pušu paskaidrojumu un iebildumu būtību; papīrs turpretim nesarkst (*epistola non erubescit*), un uz papīra var veikli un viegli slēpt patiesību, neizsakot visu reizē, kāpēc rakstiskums saistīts ar iespēju vilcināt lietas gaitu.”³⁰

Salīdzinot mutvārdu un rakstveida procesa īpašības, V.Bukovkis nonācis pie slēdziena, ka „tikai abu šo principu kombinācija var dot apmierinošu rezultātu [..]”³¹

Šādā kontekstā var piekrist V.Bukovska paustajām atziņām attiecībā uz mutiskuma principa svarīgumu tiesas un lietas dalībnieku savstarpējās komunikācijas kontekstā, taču šajā sakarā arī jāņem vērā, ka, ejot laikam un mainoties tiesu noslodzei, tieši rakstveida process ir atzīstams par efektīvāku, jo saskaņā ar statistikas datiem tieši rakstveida procesā izskatāmās lietas tiek izskatītas īsākā laika periodā.

Tāpat jāņem vērā, ka šobrīd salīdzinoši daudz civillietas tiesā tiek vestas ar pušu pārstāvju starpniecību, kas ir zvērināti advokāti vai praktizējoši juristi, līdz ar to arī mutvārdu procesā tiesas sēdē tie nereti, pārstāvot sava klienta intereses, sniedz tiesai paskaidrojumus klienta vārdā (izņemot gadījumus, kuros Civilprocesa likums nosaka obligātu pušu piedalīšanos tiesas sēdē), kas savā veidā neizpilda V.Bukovska norādīto pozitīvo niansi attiecībā uz mutvārdu procesu, proti, tiesas un lietas dalībnieka tiešo saskarsmi.

Var secināt, ka, pieļaujot atsevišķu lietu, jautājumu, sūdzību, pieteikumu izskatīšanu rakstveida procesā, ekonomējot laiku un resursus, tiek panākta tiesas procesa efektivitāte attiecībā uz lietu izskatīšanas termiņiem, turklāt tādā veidā netiek aizskartas personu tiesības uz tiesas aizsardzību, jo tiesības vērsties tiesā netiek atņemtas pēc būtības. Kā jau iepriekš tika norādīts šāda prakse ir atbalstīta gan Eiropas Cilvēktiesību tiesas, gan Satversmes tiesas praksē.

---

³⁰ Bukovskis V. Civīlprocesa mācības grāmata. Rīga: Autora izdevums, 1933, 247.lpp.

³¹ Turpat, 248.lpp.

Ievērojot to, ka viens no maģistra darba mērķiem ir izvērtēt, vai procesuālās ekonomijas principa īstenošana nenonāk pretrunā ar citiem tiesvedības pamatprincipiem, nākas atzīt, ka, efektīvizējot tiesas procesu, civilprocesa principos iekļautais regulējums un pamatideja tiek saglabāta, bet tā pavisam noteikti tiek modificēta, pielāgojot to šībrīža situācijai, laikam un problemātikai.

Turklāt jāņem vērā, ka tiesvedības principiem jādarbojas savstarpējā mijiedarbībā. Pamatojums, kādēļ vienam principam tiek dota priekšroka attiecībā pret citu, jāanalizē kontekstā ar konkrēto situāciju, nevis vispārīgi.

Uz minēto norādījusi arī Satversmes tiesa, nosakot, ka “principi atšķiras no citiem tiesību avotiem citastarp tieši tādā ziņā, ka tos nav iespējams izkārtot hierarhiskā secībā. Ja tiesas objektivitātes principu ikvienā gadījumā atzītu pārāku par procesuālās ekonomijas principu, nāktos secināt, ka jebkurš objektivitātes garantiju pieaugums attaisno jebkuru procesuālās ekonomijas samazinājumu, lai arī cik niecīgs būtu pirmais un cik nozīmīgs - otrs. Tādēļ tiesību zinātnē tiek atzīts, ka, rodoties kolīzijai starp tiesību principiem, tie jāizvērtē, ņemot vērā konkrēto situāciju un apstākļus.”³²

Savukārt citos apstākļos Vidzemes apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģija ir norādījusi, ka „kolēģija nepiekrīt [..], ka procesuālās ekonomijas principam lietu izskatīšanā varētu tikt piešķirta priekšroka attiecībā pret Civilprocesa likuma 10.pantā ietvertu sacīkstes principu.”³³

Līdz ar to secināms, ka, mainoties laikam un regulējumam, līdzīgi kā ar citām tiesību normām, arī tiesvedības principos iekļautais regulējums tiek tulkots citādi, atkāpjoties no principos ietvertā klasiskā regulējuma un analizējot tos kopsakarā ar mūsdienu tiesību normām un faktisko situāciju.

Atsauksšanās uz vienu principu nedrīkst novest pie nepamatotas cita principa ignorēšanas un personas tiesību pārkāpšanas. Attiecīgi katrā konkrētā situācijā ir jāvērtē faktiskie apstākļi, lai novērstu nepamatotu un neatļautu personas tiesību ierobežojumu, kas personai liegtu izmantot tās tiesības uz tiesas aizsardzību un savu likumīgo tiesību realizācijas, tajā skaitā arī uz sacīkstes principa realizēšanu, kas kā jau iepriekš norādīts, ir atzīstams par vienu no civilprocesa pamatprincipiem.

---

³² Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2005.gada 15.februāra spriedums lietā Nr.2004-19-01. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=102040> [Aplūkots 2017.gada 10.februārī].

³³ Vidzemes apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģijas 2012.gada 23.novembra lēmums lietā Nr.C39090811. [Nav publicēts].

3. RAKSTVEIDA PROCESS KĀ TIESAS PROCESA EFEKTIVIZĀCIJAS LĪDZEKLIS

3.1. Civillietu kategorijas, pieteikumi, jautājumi un sūdzības, kas izskatāmas rakstveida procesā, to īpatnības

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 15.pantu atsevišķos gadījumos tiesa pieteikumus, sūdzības un jautājumus izlemj rakstveida procesā.

Analizējot Civilprocesa likuma regulējumu, autores ieskatā var secināt, ka rakstveidā un bez lietas dalībnieku uzklauššanas galvenokārt tiek izlemti, pirmkārt, dažādi procesuāla rakstura jautājumi saistībā ar pieteikumu, sūdzību, lietas virzību, otrkārt, jautājumi (pieteikumi), attiecībā uz kuriem ir nepieciešama tūlītēja rīcība vai pagaidu noregulējums, treškārt, jautājumi, kuros faktiski nepastāv strīds vai jautājumu ir iespējams izskatīt, pamatojoties uz iesniegtajiem dokumentiem, vai arī jautājumos, kuros tiesas nolēmums darbojas kā faktu konstatējums vai apstiprinājums citai, jau nodibinātai saistībai, tiesībai vai pienākumam.

Jāatzīmē, ka pastāv atsevišķas civillietu kategorijas, kurās rakstveida procesā prasības tiesvedības kārtībā civillietā tiek izskatīta pēc būtības un tiek taisīts tiesas spriedums, proti, lietas par maza apmēra prasībām un lietas par tiesībām, par kurām strīds izskatīts Rūpnieciskā īpašuma Apelācijas padomē, kā arī lietas par kapitālsabiedrību dalībnieku (akcionāru) sapulces lēmumu atzīšanu par spēkā neesošiem, kuras izskata Jelgavas tiesa.

Tāpat rakstveida procesā tiek izskatītas blakus sūdzības par tiesas (tiesneša) lēmumiem, atsevišķos gadījumos - lietas apelācijas kārtībā, kā arī atkarībā no Augstākās tiesas rīcības sēdes lēmuma - lietas kasācijas instancē.

Pie procesuālajiem lēmumiem, kas saistīti ar jautājumu par pieteikumu, sūdzību un lietas virzību, jāmin lēmumi par prasības pieteikumu, pieteikumu, sūdzību pieņemšanu (lietas, apelācijas tiesvedības, kasācijas tiesvedības ierosināšanu), atstāšanu bez virzības, atteikšanos tos pieņemt, lēmumi attiecībā uz procesuālo termiņu pagarināšanu un atjaunošanu, kā arī citi tamlīdzīgi lēmumi, kuriem piemīt procesuāls raksturs un kas izlemjami, pamatojoties uz iesniegtajiem dokumentiem, izvērtējot to atbilstību normatīvo aktu prasībām.

Attiecībā uz iepriekš minētajiem jautājumiem, kas attiecas uz blakus sūdzību, apelācijas un kasācijas sūdzību pieņemšanu, autore praksē saskārusies ar nekonsekventu tiesnešu rīcību, proti, ievērojot to, ka likums pieļauj lēmumu pieņemšanu rezolūcijas formā, daļa tiesnešu lēmumus par, piemēram, blakus sūdzības pieņemšanu un lietas nosūtīšanu izskatīšanai

apelācijas instances tiesai pieņem rezolūcijas veidā, bet daļa - atsevišķa procesuāla lēmuma veidā. Autores ieskatā, ievērojot konkrētā jautājuma raksturu, atsevišķa procesuālā dokumenta (lēmuma) sagatavošana, izlemjot šāda rakstura jautājumu, ir nelietderīga resursu tērēšana. Tiesas nolēmumu satura optimizācijas jautājums tiks aplūkots maģistra darba 4.nodaļā.

Otrkārt, diezgan bieži Civilprocesa likumā tiek paredzēta tiesas (tiesneša) lēmuma pieņemšana, pamatojoties uz iesniegtajiem dokumentiem un bez pušu uzklaušanās attiecībā uz jautājumiem, kas izlemjami nekavējoties, ievērojot, ka vilcināšanās varētu novest pie kaitīgu seku iestāšanās, kā arī attiecībā uz lietām, kurās nepieciešams pagaidu noregulējums. Šajā sakarā kā piemēru var minēt jautājuma par prasības nodrošināšanu izskatīšanu, jautājuma par pagaidu aizsardzību pret vardarbību izskatīšanu, kā arī virkni jautājumu attiecībā uz pagaidu noregulējuma noteikšanu, kas paredzēti Civilprocesa likuma sestajā sadaļā „Sevišķā tiesāšanās kārtība”.

Treškārt, kā jau iepriekš norādīts, tiesas nolēmums tiek pieņemts rakstveida procesā, lai apstiprinātu kādu saistību, pienākumu, tiesības. Piemēram, šādi lēmumi paredzēti Civilprocesa likuma F daļā „Starptautiskais civilprocess”, kā arī attiecībā uz nolēmumu izpildi, kas paredzēta Civilprocesa likuma E daļā, un šķīrējtiesas nolēmuma izpildi.

Tāpat rakstveidā izskatāmi arī pieteikumi, kas attiecas uz fizisko un juridisko personu maksātspēju (izņemot gadījumu, ja lieta ierosināta sakarā ar juridiskās personas kreditora iesniegto pieteikumu), kā arī attiecībā uz pieteikumiem, kas iesniegti Civilprocesa likuma septītās sadaļas kārtībā.

3.1.1. Lietas par kapitālsabiedrību dalībnieku (akcionāru) sapulces lēmumu atzīšanu par spēkā neesošiem

Salīdzinoši atšķirīgs no vispārējās prasības tiesvedības kārtības ir regulējums par lietām par kapitālsabiedrību dalībnieku (akcionāru) sapulču lēmumu atzīšanu par spēkā neesošiem.

2013.gada 22.maijā spēkā stājās likums „Grozījumi Civilprocesa likumā”³⁴, saskaņā ar kuru lietas par kapitālsabiedrību dalībnieku (akcionāru) sapulces lēmumu atzīšanu par spēkā neesošiem tiesa izskata īpašā civilprocesuālajā kārtībā.

Kā izriet no Civilprocesa likuma 250.²⁸ panta, lietas par kapitālsabiedrību dalībnieku (akcionāru) sapulces lēmumu atzīšanu par spēkā neesošiem izskata Jelgavas tiesa prasības tiesvedības kārtībā pēc vispārējiem noteikumiem, ievērojot šajā nodaļā paredzētos izņēmumus.

---

³⁴ Likums “Grozījumi Civilprocesa likumā”: Latvijas Republikas likums, Latvijas Vēstnesis, 2013.gada 8.maijs, Nr.87 (4893).

Šajā sakarā jāakcentē, ka, pirmkārt, konkrēto lietu kategorija ir piekritīga tikai Jelgavas tiesai, otrkārt, Civilprocesa likums paredz lietu izskatīšanu rakstveida procesā, ja puses nelūdz lietas iztiesāšanu tiesas sēdē vai tiesa neuzskata par nepieciešamu lietu iztiesāt tiesas sēdē, treškārt, likumā noteikti salīdzinoši īsi procesuālie termiņi attiecībā uz paskaidrojumu (atsauksmju) sniegšanu - 15 dienas, salīdzinoši īsi lietas izskatīšanas termiņi gan pirmajā instance, gan kasācijas instancē, kā arī, ceturtkārt, likums nosaka sprieduma pārsūdzēšanu tikai kasācijas instancē.

No likumprojekts „Grozījumi Civilprocesa likumā” anotācijas³⁵ izriet, ka galvenais šādas nodaļas iekļaušanas Civilprocesa likumā iemesls ir reiderisma novēršana, paredzot pēc iespējas efektīvāku konkrētās kategorijas lietu izskatīšanu.

Turklāt jāvērs uzmanība, ka saskaņā ar Civilprocesa likuma 250.³⁰ panta noteikumiem lietas ierosināšana un izskatīšana šajā nodaļā paredzētajā kārtībā pret kapitālsabiedrību pieļaujama tikai attiecībā uz šādiem kapitālsabiedrību dalībnieku (akcionāru) sapulces lēmumiem:

- 1) lēmums par izmaiņām kapitālsabiedrības amatpersonu sastāvā (valde, padome, likvidators) vai valdes locekļu pārstāvības tiesībās;
- 2) lēmums par izmaiņām pamatkapitāla apmērā;
- 3) lēmums par grozījumu izdarīšanu statūtos;
- 4) lēmums par kapitālsabiedrības darbības izbeigšanu, reorganizāciju vai koncerna līguma noslēgšanu, grozīšanu vai izbeigšanu.

Attiecībā uz ierobežoto strīdu kategoriju norādīts, ka „[...] ir nepieciešama speciāla tiesvedības kārtība, kurā kapitālsabiedrības būtiskākos iekšējos strīdus var izskatīt salīdzinoši īsos termiņos. Vienlaikus šādā speciālā tiesvedības kārtībā izskatāmo prasījumu lokam ir jābūt ļoti šauram - atstājot tikai pašus būtiskākos, kuriem nepieciešams steidzams risinājums tiesvedības kārtībā, kā arī, lai tiesas esošās noslodzes apstākļos spētu izskatīt šīs kategorijas lietas saprātīgos termiņos.”³⁶

Ņemot vērā visas minētajā nodaļā iekļautās tiesību normas kopsakarā ar likumprojekta anotāciju, atzīstams, ka šāda tiesvedības kārtība izraudzīta tikai būtiskākajiem kapitālsabiedrību iekšējiem strīdiem, kuri pēc savas būtības ir izskatāmi nekavējoties, lai tādā veidā novērstu neatgriezenisku, negatīvu seku iestāšanos, ko, ņemot vērā vidējo tiesvedības ilgumu Latvijā, nav iespējams nodrošināt vispārējās prasības tiesvedības kārtībā.

Tieslietu ministrija Civilprocesa likuma grozījumu izstrādes laikā prognozēja, ka lietu

---

³⁵ Likumprojekta “Grozījumi Civilprocesa likumā” anotācija. Pieejama: <http://titania.saeima.lv/LIVS11/saeimalivs11.nsf/0/EFBB76C3602A1D6DC2257A0D0035AC66?OpenDocument> [Aplūkots 2017.gada 2.martā].

³⁶ Turpat.

skaits, kurās dalībnieki (akcionāri) ceļ prasību par dalībnieku (akcionāru) sapulces atcelšanu, varētu sasniegt pat 300 gada laikā. Tomēr no 2013.gada 1.jūlija līdz 2014.gada septembrim Jelgavas tiesā šajā tiesvedības kārtībā kopā tika iesniegti tikai 22 pieteikumi, no kuriem septiņi ir apmierināti, astoņi – noraidīti, piecos – tiesvedība turpinās (divos gadījumos atteikts pieņemt prasības pieteikumu vai tiesvedība izbeigta). Šāda salīdzinoši maza aktivitāte, iespējams, liecina, ka jaunie Komerclikuma grozījumi (saukti arī par antireiderisma grozījumiem), kas arī stājās spēkā 2013. gada 1. jūlijā, ir devuši efektu, lai šādu tiesvedības procesu būtu pietiekami maz.³⁷

Attiecībā uz statistiku un tiesas noslogotību „Jelgavas tiesas priekšsēdētājas palīdzē Sanita Grinšpone DB stāsta, ka laika posmā no 2013.gada 1.jūlija līdz šā gada (2017.gada - *autores piezīme*) 15.janvārim Jelgavas tiesā saņemtas 47 lietas un izskatītas 35 lietas Civilprocesa noteiktajā kārtībā.”³⁸

Nav šaubu, ka Civilprocesa likuma 30.⁴ nodaļas izstrādes iegants un politiskais lozungs bija nepieciešamība pēc iespējas ātrāk novērst reiderisma negatīvās sekas. Vienlaikus konstatējams, ka anotācijā reiderisma gadījumi tiek minēti tikai kā pamatojums likumprojekta izstrādei, bet neierobežo Civilprocesa likuma 30.⁴ nodaļas piemērošanas jomu. Savukārt ne Civilprocesa likuma 250.³⁰ pants, kas izsmeļoši uzskaita šīs kategorijas lietās izskatāmos prasījumus, ne Civilprocesa likuma 30.⁴ nodaļa neparedz, ka šajā speciālajā tiesvedības kārtībā būtu izskatāmi tikai dalībnieku (akcionāru) sapulces lēmumi, kas saistīti ar reiderismu [..] Ja Jelgavas tiesa atteiktos pieņemt prasības pieteikumus, kuros nav norādīta saikne ar potenciālu reiderisma gadījumu, tad faktiski aizskartajām personām (dalībniekiem, akcionāriem, valdei u.tml.) tiktu nepamatoti ierobežotas Komerclikuma 217. un 287. pantā minētās tiesības apstrīdēt dalībnieku (akcionāru) sapulces lēmumus.³⁹

Šajā sakarā var piekrist A.Latkovska paustajam viedoklim, jo, tulkojot konkrētajā Civilprocesa likuma nodaļā iekļautās tiesību normas kopā ar likumprojekta anotāciju, secināms, ka Jelgavas tiesai ekskluzīvi ir piekritīgas visas prasības, kas izriet no Civilprocesa likuma 250.³⁰ pantā minētajiem kapitālsabiedrību dalībnieku (akcionāru) sapulces lēmumiem, neatkarīgi no tā, vai no tiem izriet sasaiste ar reiderismu vai nē. Līdz ar to nav pieļaujama Civilprocesa likuma 250.³⁰ panta sašaurināta tulkošana, attiecinot to tikai uz reiderismu.

---

³⁷ Latkovskis A. Secinājumi par Jelgavas tiesas praksi. Jurista Vārds, 2014.gada 2.decembris, Nr.47(849). Pieejams:<http://www.juristavards.lv/doc/265676-secinajumi-par-jelgavas-tiesas-praksi/> [Aplūkots 2017.gada 2.martā].

³⁸ Pankovska E. No specializētajām tiesām gan ieguvumi, gan risks. Pieejams: <http://www.tarkgruntesutkiene.com/assets/Ivars-Grunte-Specializetas-tiesas.pdf> [Aplūkots 2017.gada 2.martā].

³⁹ Latkovskis A. Secinājumi par Jelgavas tiesas praksi. Jurista Vārds, 2014.gada 2.decembris, Nr.47(849). Pieejams:<http://www.juristavards.lv/doc/265676-secinajumi-par-jelgavas-tiesas-praksi/> [Aplūkots 2017.gada 2.martā].

Ievērojot to, ka šāda steidzīga lietas izskatīšanas kārtība varētu tikt uzskatīta arī kā personu tiesību uz taisnīgas tiesu ierobežojums (ievērojot salīdzinoši īsos paskaidrojumu un atsauksmju sniegšanas termiņus), šāds apgalvojums nevarētu tikt uzskatīts par pamatotu, ievērojot to, ka šāda lietas virzība ir nepieciešama, lai novērstu iespējamo neatgriezenisko un kaitīgo seku iestāšanos, kas šajā gadījumā būtu jāatzīst par primārajām interesēm. Turklāt personas tiesības kontekstā ar savu tiesību realizēšanu netiek atņemtas pēc būtības, bet tiek ierobežots to izmantošanas termiņš, kas konkrētajā gadījumā atzīstams par samērīgu līdzekli.

3.1.2. Lietas par tiesībām, par kurām strīds izskatīts Rūpnieciskā īpašuma Apelācijas padomē

2016.gada 1.janvārī spēkā stājās Rūpnieciskā īpašuma institūciju un procedūru likums, saskaņā ar kura 2.pantu likuma mērķis ir radīt tiesiskos priekšnoteikumus rūpnieciskā īpašuma objektu efektīvai reģistrācijai un ar to saistītu strīdu risināšanai, paredzot šim nolūkam nepieciešamās institūcijas, nosakot to kompetenci un darbības pamatprincipus, kā arī reglamentējot pārstāvību tajās un profesionālo patentpilnvarnieku darbības pamatus. Likums regulē institucionālos jautājumus, procedūras un tiesiskās attiecības, ciktāl tās ir analogas rūpnieciskā īpašuma objektiem.⁴⁰

Minētā likuma 98.panta pirmajā daļā cita starpā noteikts, ka lietas dalībnieks, kas nepiekrīt Apelācijas padomes lēmumam, ar kuru izšķirts strīds apelācijas vai iebilduma lietā, var triju mēnešu laikā no lēmuma paziņošanas dienas vērsties Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesā Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā.

Ievērojot minēto, 2016.gada 1.janvārī spēkā stājās arī grozījumi Civilprocesa likumā⁴¹, saskaņā ar kuriem Civilprocesa likuma 30.³ nodaļas nosaukums izteikts šādā redakcijā: "Atsevišķu kategoriju lietu izskatīšana rakstveida procesā", paredzot atšķirīgu regulējumu no vispārējās prasības tiesvedības kārtības attiecībā uz lietām par tiesībām, par kurām strīds izskatīts Rūpnieciskā īpašuma Apelācijas padomē, līdztekus šajā nodaļā paredzētajām lietas izskatīšanas īpatnībām attiecībā uz lietām par maza apmēra prasībām.

Novērsta iepriekš pastāvējusī problēma sakarā ar to, ka faktiski starp pusēm esošais strīds sakarā ar rūpniecisko īpašumu un Rūpnieciskā īpašuma Apelācijas padomes lēmumu pēc savas būtības ir civiltiesisks, taču atbilstoši sākotnējam regulējumam lietas par tiesībām, par kurām strīds izskatīts Rūpnieciskā īpašuma Apelācijas padomē (iepriekš - Patentu valdes

---

⁴⁰ Rūpnieciskā īpašuma institūciju un procedūru likums: Latvijas Republikas likums, Latvijas Vēstnesis, 2015.gada 2.jūlijs, Nr.127 (5445).

⁴¹ Likums "Grozījumi Civilprocesa likumā": Latvijas Republikas likums, Latvijas Vēstnesis, 2015.gada 23.decembris, Nr.251 (5569).

Apelācijas padome), bija piekritīgs administratīvajai tiesai, kas neatbilst strīda privāttiesiskajam raksturam.

Ministru kabineta 2007.gada 5.decembra rīkojumā Nr.775 „Par Administratīvā procesa efektivizēšanas koncepciju” atzīts, ka „strīdi, ko izskata Patentu valdes Apelācijas padome, pamatā attiecas uz privāttiesību jomu, tiem pārsvarā ir civiltiesisks raksturs un administratīvā procesa piemērošana to izskatīšanā, kā arī Patentu valdes Apelācijas padomes lēmumu pārskatīšanas procedūrās, īpaši *inter partes* strīdu gadījumos (strīdos starp divām privātpersonām iebildumi pret Patentu valdes veiktu rūpnieciskā īpašuma objektu reģistrāciju), bieži nonāk pretrunā ar strīda būtību. [...] problēmas risinājumam Patentu valdes Apelācijas padomes lēmumu pārsūdzību nosaka civilprocesuālā, nevis administratīvi procesuālā kārtībā. Izlemjot jautājumu par administratīvā procesa aizstāšanu ar civilprocesu Patentu valdes Apelācijas padomes lēmumu pārsūdzības lietās, vienlaikus ir jāprecizē un jāpapildina Patentu valdes Apelācijas padomes darbības normatīvais regulējums – piemēram, Patentu valdes Apelācijas padomes locekļu iecelšanas kārtība, funkcionālā neatkarība.”⁴²

Uz minēto norādījis arī Patentu valdes bijušais direktors R.Bērziņš, paužot uzskatu, ka „pamatotāk būtu šādus strīdus izskatīt civilajā (vispārējās jurisdikcijas) tiesā, kas piemēro civilprocesa normas un kam ir pieredze privāttiesiska rakstura strīdu izskatīšanā. Kad strīds ir par personas tiesībām uz īpašumu, arī rūpniecisko īpašumu, Administratīvajā tiesā Patentu valdes Apelācijas padomei nākas aizstāvēt savu pieņemto lēmumu, tādējādi strīdā nostājoties tās personas pusē, kurai par labu ticis pieņemts pārsūdzētais lēmums. Tas noteikti nevar garantēt pietiekami objektīvu šāda strīda izskatīšanu.”⁴³

Iekļaujot minētās kategorijas lietas nodaļā "Atsevišķu kategoriju lietu izskatīšana rakstveida procesā", likumdevējs attiecībā uz to izskatīšanu ir paredzējis šādas īpatnības salīdzinājumā ar vispārējo prasības tiesvedības kārtību: pirmkārt, minētās kategorijas lietas ir piekritīgas tikai Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesai, kas nodrošina efektivitāti attiecībā uz tiesnešu apmācību organizēšanu un profesionalitātes celšanas nodrošināšanu konkrētajā jomā. Turklāt Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesai saskaņā ar Civilprocesa likuma 24.panta noteikumiem jau pirms grozījumu izdarīšanas noteikta ekskluzīvā piekritība attiecībā uz lietām, kuru materiālos ir iekļauts valsts noslēpuma objekts, un lietām par patenttiesību, pusvadītāju izstrādājumu topogrāfiju, dizainparaugu, preču zīmju un ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu aizsardzību.

Otrkārt, ja puses nav lūgušas lietas izskatīšanu mutvārdu procesā vai arī tiesa

---

⁴² Ministru kabineta 2007.gada 5.decembra rīkojums Nr.775 „Par Administratīvā procesa efektivizēšanas koncepciju”, Latvijas Vēstnesis. 2007.gada 7.decembris, Nr.197 (3773).

⁴³ Lūsiņa I. Top Rūpnieciskā īpašuma likums. Pieejams: <http://www.lvportals.lv/print.php?id=236865> [Aplūkots 2017.gada 2.martā].

neuzskata par nepieciešamu noteikt lietas izskatīšanu tiesas sēdē, lieta tiek izskatīta rakstveida procesā (Civilprocesa likuma 250.²⁵ pants). Treškārt, atbildētājs tiek disciplinēts attiecībā uz pretprasības celšanas termiņu (Civilprocesa likuma 250.²⁴ pants). Ceturkārt, atšķirībā no standarta prasības tiesvedības kārtības spriedumi, kas taisīti lietās par tiesībām, par kurām strīds izskatīts Rūpnieciskā īpašuma Apelācijas padomē, ir pārsūdzami tikai apelācijas kārtībā, ja pastāv kāds no Civilprocesa likuma 440.² pantā noteiktajiem apelācijas tiesvedības ierosināšanas pamatiem (Civilprocesa likuma 250.²⁷ pants).

3.1.3. Lietas par maza apmēra prasībām

Ar 2011.gada 8.septembra likumu „Grozījumi Civilprocesa likumā”, kas stājies spēkā 2011.gada 30.septembrī, Civilprocesa likuma piektā sadaļa papildināta ar 30.³ nodaļu šādā redakcijā: "30.³ nodaļa. Lietas par maza apmēra prasībām".⁴⁴ Šobrīd Civilprocesa likuma 30.³ nodaļas nosaukums izteikts šādā redakcijā "Atsevišķu kategoriju lietu izskatīšana rakstveida procesā".

Civilprocesa likuma 250.¹⁸ panta pirmā daļa noteic, ka lietas par maza apmēra prasībām [...] tiesa izskata prasības tiesvedības kārtībā pēc vispārējiem noteikumiem, ievērojot šajā nodaļā paredzētos izņēmumus.

Savukārt saskaņā ar minētā likuma 250.¹⁹ panta pirmo un otro daļu lietas par maza apmēra prasību ierosināšana un izskatīšana šajā nodaļā paredzētajā kārtībā pieļaujama tikai prasībās par naudas piedziņu un uzturlīdzekļu piedziņu (35.panta pirmās daļas 1. un 3.punkts). Lietu par maza apmēra prasību tiesnesis ierosina uz rakstveida prasības pieteikuma pamata, ja galvenais parāds vai — prasībā par uzturlīdzekļu piedziņu — maksājumu kopsumma prasības iesniegšanas dienā nepārsniedz 2100 *euro*. Maksājumu kopsumma prasībās par uzturlīdzekļu piedziņu attiecināma uz katru bērnu atsevišķi.

Ministru kabineta oteikumi apstiprina šādas maza apmēra prasībā izmantojamās veidlapas: prasības pieteikums maza apmēra prasībā par naudas piedziņu, prasības pieteikums maza apmēra prasībā par uzturlīdzekļu piedziņu, paskaidrojumi prasības pieteikumam maza apmēra prasībā par naudas piedziņu, paskaidrojums prasības pieteikumam maza apmēra prasībā par uzturlīdzekļu piedziņu.⁴⁵

Galvenais, uz ko cerējis likumdevējs, ieviešot šādu tiesvedības veidu, ir izskatāmo lietu ātra virzība uz strīda atrisinājumu, prasot no pusēm stingri formalizētu prasības pieteikumu un

---

⁴⁴ Likums “Grozījumi Civilprocesa likumā”: Latvijas Republikas likums, Latvijas Vēstnesis, 2011.gada 20.septembris, Nr.148 (4546).

⁴⁵ Noteikumi par maza apmēra prasībā izmantojamām veidlapām: Ministru kabineta 2011.gada 11.oktobra noteikumi Nr.783. Latvijas Vēstnesis, 2011. 18.oktobris, Nr. 164 (4562).

atbildētāja paskaidrojumus, kas ļauj bez pušu klātbūtnes uztvert prasības būtību, juridisko pamatojumu un prasījumu apmērus. Ja šādi priekšnoteikumi pastāvēs, strīdu varēs izšķirt rakstveida procesā, kas pie lielāka šāda lietu skaita dotu lielu laika ietaupījumu, tātad samazinātu to laiku, kādu pašreizējā situācijā pusēm nākas gaidīt tiesu pārslodzes dēļ.⁴⁶

Nenoliedzami šādu grozījumu izdarīšana Civilprocesa likumā ir devusi vairākus ieguvumus, kas sekmējis tiesas procesa efektivitāti, veicinot lietas ātrāku izskatīšanu, tādā veidā ekonomējot gan laiku, gan resursus.

Pirmkārt, ja puses nav lūgušas lietas izskatīšanu mutvārdu procesā vai arī tiesa neuzskata par nepieciešamu noteikt lietas izskatīšanu tiesas sēdē, maza apmēra prasības tiek izskatītas rakstveida procesā (Civilprocesa likuma 250.²⁵ pants).

Otrkārt, atbildētājs tiek disciplinēts attiecībā uz pretprasības celšanas termiņu. Atšķirībā no ierastās prasības tiesvedības kārtības, atbilstoši kurai atbildētājs var celt pretprasību līdz brīdim, kad tiek pabeigta lietas izskatīšana pēc būtības (Civilprocesa likuma 136.panta pirmā daļa), lietās par maza apmēra prasībām atbildētājs ir ierobežots pretprasības celšanas tiesības izmantošanā, jo saskaņā ar Civilprocesa likuma 250.²⁴ panta pirmo daļu atbildētājs ir tiesīgs celt pretprasību paskaidrojumu sniegšanai noteiktajā termiņā.

Treškārt, Ministru kabineta apstiprinātās veidlapas atvieglo prasītāju un atbildētāju darbu attiecībā uz prasības pieteikuma vai paskaidrojumu sagatavošanu. Apstiprinātie paraugi ir viegli saprotami un faktiski satur norādes uz visām prasības pieteikumā (paskaidrojumos) iekļaujamajām ziņām.

Turklāt prasības pieteikuma nenoformēšana atbilstoši Ministru kabineta apstiprinātajām veidlapām ir pamats pieteikuma atstāšanai bez virzības (Civilprocesa likuma 133.panta pirmās daļas 3.punkts).

Ceturtkārt, atšķirībā no standarta prasības tiesvedības kārtības spriedumi, kas taisīti lietās par maza apmēra prasībām, ir pārsūdzami tikai apelācijas kārtībā, proti, par tiem nav iespējams iesniegt kasācijas sūdzību. Minēto nosaka Civilprocesa likuma 250.²⁷ panta otrā daļa, proti, tiesas spriedumu lietas dalībnieki var pārsūdzēt apelācijas kārtībā, ja pastāv kāds no šā likuma 440.² pantā noteiktajiem apelācijas tiesvedības ierosināšanas pamatiem.

Iepriekš norādītā sprieduma lietās par maza apmēra prasībām pārsūdzēšanas kārtība grozīta vairākas reizes.

Sākotnēji tiesas spriedumu lietās par maza apmēra prasībām lietas dalībnieki varējuši pārsūdzēt kasācijas kārtībā.

---

⁴⁶ Torgāns K. Prasības pieteikumi maza apmēra prasībām. Jurista Vārds, 2012. 31.janvāris, Nr.5(704). Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/243369-prasibas-pieteikumi-maza-apmera-prasibam/>. [Aplūkots 2017.gada 3.martā].

Ar 2013.gada 19.decembra likumu „Grozījumi Civilprocesa likumā”, kas stājies spēkā 2014.gada 4.janvārī minētā spriedumu pārsūdzēšanas kārtība grozīta, nosakot, ka tiesas spriedumu lietās par maza apmēra prasībām lietas dalībnieki var pārsūdzēt apelācijas kārtībā. Apelācijas instances tiesas spriedums kasācijas kārtībā nav pārsūdzams un stājas spēkā tā pasludināšanas brīdī.⁴⁷

Ievērojot to, ka pēc šādas pārsūdzības kārtības noteikšanas strauji pieauga apgabaltiesām adresēto apelācijas sūdzību skaits, likumdevējs 2014.gada 20.martā atkārtoti grozīja pārsūdzēšanas kārtību, nosakot, ka pārsūdzība iespējama gadījumos, ja pastāv kāds no Civilprocesa likuma 440.² pantā noteiktajiem apelācijas tiesvedības ierosināšanas pamatiem.

Var piekrist likumprojekta „Grozījumi Civilprocesa likumā” anotācijā paustajiem apsvērumiem, kādēļ nosakāmi ierobežojumi pārsūdzības kārtībai attiecībā uz lietām par maza apmēra prasībām.

Proti, saskaņā ar anotācijā norādīto “maza apmēra prasību mērķis ir veicināt civiltiesiskās apgrozības ātrumu un pēc iespējas ātrāku spriedumu izpildi. [...] 2013.gada 19.decembrī pieņemtie grozījumi Civilprocesa likuma 250.²⁷ pantā pamatoti ar nesamērīgu slodzes radīšanu Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamentam, kam šādas lietas, kurām lielākoties nav nozīmes judikatūras veidošanā, nebūtu jāskata. Tomēr šajā saistībā jāņem vērā, ka tiesu sistēmas, kā arī atsevišķu kategoriju lietu izskatīšanas efektivitātes jautājumu nevar risināt tikai vienas instances tiesas ietvaros, bet ir jāvērtē visu instanču tiesu darbs kopumā. Atslogojot Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamentu no vienas puses, būtiski tiks noslogotas apgabaltiesas no otras puses. Rajona (pilsētu) tiesas 2012.gadā un 2013.gadā ir izskatījušas attiecīgi 14000 un 12000 maza apmēra prasību lietas. Ņemot vērā, ka vidēji apelācijas instances tiesās tiek pārsūdzētas 10% lietu, tad apgabaltiesas vidēji gadā saņems 1200-1400 papildus maza apmēra lietas izskatīšanai pēc būtības. Turklāt lietu par maza apmēra prasībām izskatīšana pēc būtības divās tiesu instancēs nonāk pretrunā ar šī tiesību institūta jēgu un mērķi kā tādu. Līdz ar to, lai nodrošinātu civiltiesiskās apgrozības ātrumu un nepārslogotu apgabaltiesas, lietās par maza apmēra prasībām ir noteicama no vispārīgās apelācijas tiesvedības kārtības atšķirīga šo lietu izskatīšanas kārtība.”⁴⁸

Ievērojot visus iepriekš minētos apsvērumus, autores ieskatā regulējums attiecībā uz maza apmēra prasību izskatīšanu, lai gan tajā kopš Civilprocesa likuma 30.³ nodaļas spēkā stāšanās jau ir veikti vairāki grozījumi, ir atzīstams par samērā veiksmīgu.

---

⁴⁷ Likums “Grozījumi Civilprocesa likumā”: Latvijas Republikas likums, Latvijas Vēstnesis, 2014.gada 3.janvāris, Nr. 2 (5061).

⁴⁸ Likumprojekta „Grozījumi Civilprocesa likumā” anotācija. Pieejama: <http://titania.saeima.lv/LIVS11/SaeimaLIVS11.nsf/0/364C6A8213A8937CC2257C8400332B1F?OpenDocument> [Aplūkots 2017.gada 23.februārī].

Jau iepriekš autore akcentēja Igaunijas statistiku attiecībā uz lietas izskatīšanas ātrumu, kas saskaņā ar Eiropas Savienības pētījuma datiem liecināja, ka civillietu izskatīšanas termiņi Igaunijā ir vērā ņemami īsāki nekā Latvijā.

Līdzīgi kā Civilprocesa likums arī Igaunijas Republikas Civilprocesa kodeksā ir paredzēta lietu izskatīšana rakstveida procesā.

Igaunijas Republikas Civilprocesa kodeksa 43.nodaļa „Vienkāršoto procesu veidi” pavisam iekļauj piecus vienkāršotos procesa veidus, taču šajā sakarā autore vēlas vērst uzmanību uz diviem no tiem, proti, kodeksa 403.pantā noteikto rakstveida procesa veidu, ja par to ir vienojušās puses, un 404.pantā noteikto lietas izskatīšanu rakstveida procesā, ja to nosaka tiesa.

Igaunijas Republikas Civilprocesa kodeksa 403.panta pirmajā daļā noteikts, ka ar pušu piekrišanu tiesa var izskatīt lietu bez tiesas sēdes sasaukšanas. Šādā gadījumā tā, cik drīz vien iespējams, nosaka termiņu, kurā var iesniegt iesniegumus, dokumentus, kā arī nosaka sprieduma pasludināšanas laiku, par ko paziņo pusēm.⁴⁹

Savukārt minētā kodeksa 404.panta pirmā daļa noteic, ka tiesa var pieņemt lēmumu par rakstveida procesa noteikšanu lietas izskatīšanai, ja mantiska rakstura prasības pamatparāds nepārsniedz 3200 *euro* un 6400 *euro* ieskaitot blakus prasījumus.⁵⁰

Autores ieskatā būtu lietderīgi pārskatīt Civilprocesa likuma 250.¹⁹ panta otrajā daļā noteikto robežu attiecībā uz prasības summas apmēru maza apmēra prasībās, palielinot šo summas apmēru. Par piemēru, pēc autores ieskata, varētu noderēt Igaunijas Republikas Civilprocesa kodeksa 404.panta pirmajā daļā noteiktais prasījumu summas sliekšnis.

Šajā aspektā autore vēlas vērst uzmanību uz faktu, ka vislielākais civillietu īpatsvars 2016.gadā saskaņā ar statistikas datiem ir bijis tieši par parāda un zaudējumu piedziņu, proti, neizskatīto lietu skaits 2016.gada beigās visās pirmās instances tiesās bija 11769 civillietas.⁵¹

Pamats rakstveidā izskatāmo civillietu par parāda piedziņu prasības summas sliekšņa noteikšanai līdzīgā apmērā kā Igaunijas Republikas Civilprocesa kodeksā ir meklējams, ņemot par atskaites punktu ne tikai zināmā mērā līdzīgo tiesu sistēmu un praksi, bet arī minimālās algas apmēru Latvijā un Igaunijā.

Piemēram, 2011.gadā, kad Civilprocesa likuma piektā sadaļa tika papildināta ar 30.³ nodaļu "Lietas par maza apmēra prasībām", minimālās algas apmērs Latvijā bija 281,93 *euro*, savukārt Igaunijā 2012.gadā, kad spēkā stājās Igaunijas Civilprocesa kodeksa 404.panta

---

⁴⁹ Igaunijas Republikas Civilprocesa kodekss. Pieejams: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/513122013001/consolide> [Aplūkots 2017.gada 23.februārī].

⁵⁰ Turpat.

⁵¹ Statistikas pārskats par civillietām pirmajā instancē. Pieejams: https://tis.ta.gov.lv/tisreal?Form=TIS_STAT_O [Aplūkots 2017.gada 2.martā].

pirmā daļa, minimālā alga bija 290 *euro* (Latvijā 285,92 *euro*)⁵², kas ir salīdzinoši neliela atšķirība minimālās algas apmēra ziņā, bet salīdzinoši liela atšķirība attiecībā uz rakstveidā izskatāmo prasību par parāda piedziņu prasības summas sliekšņa ziņā.

Iepriekš norādītā tiesu statistika patiesi iezīmē tiesu noslogotību tieši attiecībā uz parāda piedziņas lietām. Autore, iepriekš strādājot par tiesas sēžu sekretāri un tiesneša palīdzi, no personīgās pieredzes var apliecināt, ka parāda piedziņas lietu īpatsvars attiecībā pret citu kategoriju civillietām ir īpaši liels, turklāt bieži šo prasību galvenā parāda summa nepārsniedz 3000 *euro*, kas nozīmē, ka, nosakot lielāku sliekšni rakstveida procesā izskatāmo lietu prasības summai, tiktu panākts ātrāks lietas izskatīšanas rezultāts un samazināta tiesu noslodze.

Tādēļ autores ieskatā Civilprocesa likuma 250.¹⁹ panta otrās daļas pirmais teikums ir grozāms, paredzot lielāku prasības summas sliekšni maza apmēra prasībām, izsakot to šādā redakcijā: „Lietu par maza apmēra prasību tiesnesis ierosina uz rakstveida prasības pieteikuma pamata, ja galvenais parāds vai — prasībā par uzturlīdzekļu piedziņu — maksājumu kopsumma prasības iesniegšanas dienā nepārsniedz 3000 *euro*.”

Autores ieskatā šādu grozījumu izdarīšana neradītu nesamērīgu personu tiesību uz lietas izskatīšanu tiesā un tiesas pieejamību ierobežojumu, turklāt šāda grozījumu izdarīšana nebūtu uzskatāma par pārmērīgu vai pārdrošu, jo prasības summas sliekšnis maza apmēra prasībās tiktu palielināts tikai par 900 *euro*. Tajā pašā laikā, ievērojot to, ka tiesās bieži tiesvedība notiek tieši par nelielām prasības summām, kas nepārsniedz 3000 *euro*, tas varētu būt labs pamats tiesas procesa efektivitātes veicināšanai.

Vienlaikus jāvērs uzmanība, ka šādā gadījumā pusēm netiktu liegta iespēja lūgt lietas izskatīšanu noteikt tiesas sēdē atbilstoši Civilprocesa likuma 250.²⁶ panta noteikumiem, līdz ar to var atzīt, ka šādā veidā personu tiesības uz taisnīgu tiesu netiek atņemtas pēc būtības, kas nozīmē kā šāds ierobežojums, ja tas var tikt atzīts par ierobežojumu, ir atzīstams par samērīgu, turklāt ņemot vērā faktu, ka tas mazina tiesu noslodzi, kas veicina visas sabiedrības interešu aizsardzību.

Alternatīvs risinājums attiecībā uz rakstveida procesa ieviešanu arī prasībās par parāda, kas pārsniedz 2100 *euro*, piedziņu būtu lietas izskatīšanas noteikšana rakstveida procesā, ja puses par to ir vienojušās (līdzīgi kā tas ir noteikts Igaunijas Republikas Civilprocesa kodeksa 403.panta pirmajā daļā).

Iepriekš minētajā gadījumā būtu nepieciešami šādi grozījumi Civilprocesa likumā:

1) papildināt Civilprocesa likuma 148.pantu ar 1.⁴ daļu šādā redakcijā: „Gadījumā, ja

---

⁵² Minimum wage. Pieejams: <https://www.stat.e/29950>. [Aplūkots 2017.gada 2.martā].

tiesa, izvērtējot prasības priekšmetu un civillietas izskatīšanas īpatnības, atzīst, ka lietas izskatīšana ir iespējama rakstveida procesā, tā prasītājam un atbildētājam nosūta informāciju par iespēju izskatīt lietu rakstveida procesā un par pienākumu noteiktajā termiņā paziņot tiesai, ja viņi piekrīt lietas izskatīšanai rakstveida procesā.”;

- 2) papildināt Civilprocesa likuma 149.pantu ar 4.² daļu šādā redakcijā: „Ja prasītājs un atbildētājs piekrīt lietas izskatīšanai rakstveida procesā, tiesa nosūta tiem paziņojumu, izskaidrojot procesuālās tiesības un paziņojot datumu, kad tiesas kancelejā varēs saņemt sprieduma norakstu, kā arī informē par tiesas sastāvu, kas izskatīs lietu, un izskaidro tiesības pieteikt noraidījumu tiesnesim. Datums, kad sprieduma noraksts ir pieejams tiesas kancelejā, uzskatāms par sprieduma sastādīšanas datumu. Šajā likumā minētās civilprocesuālās tiesības, kas saistītas ar lietas sagatavošanu iztiesāšanai, puses ir tiesīgas izmantot ne vēlāk kā septiņas dienas pirms paziņotā lietas izskatīšanas laika.”;
- 3) papildināt Civilprocesa likuma 199.pantu ar ceturto daļu šādā redakcijā „Ja tiesa lietu izskatījusi rakstveida procesā saskaņā ar šā likuma 149.panta 4.² daļas noteikumiem, datums, kad sprieduma noraksts ir pieejams tiesas kancelejā, uzskatāms par sprieduma sastādīšanas datumu. Pēc puses rakstveida lūguma sprieduma norakstu nekavējoties nosūta pa pastu vai, ja tas iespējams, citā veidā saskaņā ar šajā likumā noteikto tiesas dokumentu piegādāšanas un izsniegšanas kārtību.”

Arī šādu grozījumu izdarīšanas gadījumā, pēc autores ieskata, netiktu nesamērīgi ierobežotas personu tiesības uz taisnīgu tiesu, jo pēc vispārējā principa lietas izskatīšana ir nosakāma tiesas sēdē un tikai pašas puses ir tiesīgas izlemt par tās nodošanu izskatīšanai rakstveida procesā. Turklāt šāda lietas izskatīšana pieļaujama tikai tādos gadījumos, ja, pirmkārt, tiesnesis ir atzinis, ka lieta ir izskatāma rakstveida procesā un, otrkārt, abas puses tam ir piekritušas. Līdz ar to atzīstams, ka puses nevar vienoties par tādu lietu izskatīšanu rakstveida procesā, kuras savu īpašību dēļ ir izskatāmas tiesas sēdē, kā arī lietas izskatīšana rakstveida procesā nav iespējama, ja tai nepiekrīt kāda no pusēm.

Tāpat, iekļaujot šādu tiesību normu Civilprocesa likumā, to pavisam noteikti nedrīkstētu tulkot paplašināti, proti, ja kāda no pusēm nav noteiktajā termiņā iesniegusi tiesā piekrišanu lietas izskatīšanai rakstveida procesā, tad būtu atzīstams, ka šāda piekrišana nav tikusi sniegta, un lieta izskatāma atbilstoši vispārējiem Civilprocesa likuma nosacījumiem.

3.2. Pierādījumu iesniegšana kā sacīkstes principa īstenošanas izpausme rakstveida procesā

Viens no civilprocesa pamatprincipiem ir sacīkstes princips. Puses sacīkstes principu īsteno cita starpā iesniedzot pierādījumus un piedaloties to pārbaudē, sniedzot paskaidrojumus un izsakot iebildumus pret otras puses sniegtajiem paskaidrojumiem un iesniegtajiem pierādījumiem.

Civilprocesa likuma 93.panta pirmajā daļā noteikts, ka katrai pusei jāpierāda tie fakti, uz kuriem tā pamato savus prasījumus vai iebildumus. Prasītājam jāpierāda savu prasījumu pamatotība. Atbildētājam jāpierāda savu iebildumu pamatotība. Savukārt minētā panta trešā daļa noteic, ka pierādījumus iesniedz tiesā ne vēlāk kā 14 dienas pirms tiesas sēdes, ja tiesnesis nav noteicis citu termiņu pierādījumu iesniegšanai. Uz šo termiņu neattiecas šā likuma 48.panta ceturtais daļas otrais teikums.

Civilprocesa likuma 250.²² pants (Atsevišķu kategoriju lietu izskatīšana rakstveida procesā) noteic, ka vienlaikus ar dokumentu nosūtīšanu pusēm (148.pants) tiesa izskaidro tām procesuālās tiesības, informē par tiesas sastāvu, kas izskatīs lietu, un izskaidro tiesības pieteikt noraidījumu tiesnesim. Šajā likumā minētās civilprocesuālās tiesības, kas saistītas ar lietas sagatavošanu iztiesāšanai, puses ir tiesīgas izmantot ne vēlāk kā septiņas dienas pirms paziņotā lietas izskatīšanas laika (250.²⁵ panta pirmā daļa).

Tāpat Civilprocesa likuma 250.³³ pants (Lietas par kapitālsabiedrību dalībnieku (akcionāru) sapulces lēmumu atzīšanu par spēkā neesošiem) noteic, ka vienlaikus ar dokumentu nosūtīšanu lietas dalībniekiem (148.pants) tiesa izskaidro viņiem procesuālās tiesības, informē viņus par tiesas sastāvu, kas izskatīs lietu, un izskaidro tiesības pieteikt noraidījumu tiesnesim. Šajā likumā minētās civilprocesuālās tiesības, kas saistītas ar lietas sagatavošanu iztiesāšanai, izņemot tiesības lūgt lietas iztiesāšanu tiesas sēdē, lietas dalībnieki ir tiesīgi izmantot ne vēlāk kā septiņas dienas pirms paziņotā lietas izskatīšanas laika (250.³⁶ panta pirmā daļa).

Tātad lietās, kuru izskatīšana iespējama rakstveida procesā, likumdevējs ir noteicis īsāku pierādījumu iesniegšanas termiņu nekā vispārējā prasības tiesvedības kārtībā, proti, septiņas dienas pirms lietas izskatīšanas.

Nereti kāda no pusēm vai pat abas puses norāda uz it kā nesamērīgi ilgu tiesas procesu, taču bieži iemesls tam, ka civillietu izskatīšanas termiņi ir nesamērīgi ilgi, ir tāds, ka puses negodprātīgi īsteno savas procesuālās tiesības, piemēram, iesniedzot pierādījumus neilgi pirms tiesas sēdes (dienas, kad lieta tiek izskatīta rakstveida procesā), tādā veidā nedodot

iespēju otrai pusei ar tiem iepazīties pirms tiesas sēdes (nolēmuma sastādīšanas rakstveida procesā), kam rezultāts ir tāds, ka lietas izskatīšana ir atliekama, lai dotu otrai pusei iespēju iepazīties ar jauniesniegtajiem pierādījumiem, kā arī izteikt par tiem savus iebildumus.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 93.panta 3.¹ daļu lietas iztiesāšanas laikā pierādījumus var iesniegt pēc puses vai citu lietas dalībnieku motivēta lūguma, ja tas nekavē lietas iztiesāšanu vai tiesa savlaicīgas pierādījumu neiesniegšanas iemeslus atzinusi par attaisnojošiem, vai pierādījumi ir par faktiem, kuri kļuvuši zināmi lietas iztiesāšanas laikā.

Civilprocesa likuma 93.panta 3.² daļa noteic, ka, ja lietas dalībnieks iesniedz pierādījumus pēc tam, kad notecējis termiņš, un tiesa savlaicīgas neiesniegšanas iemeslus neatzīst par attaisnojošiem, tā uzliek lietas dalībniekam naudas sodu līdz 750 *euro*.

Jāatzīst, ka praksē procesuālās sankcijas par nesavlaicīgu pierādījumu iesniegšanu nekavē puses iesniegt pierādījumus pēc Civilprocesa likumā noteiktā termiņa. Tāpat tiesas salīdzinoši reti atsaka pierādījumu pievienošanu un reti uzliek lietas dalībniekiem par noteikto termiņu neievērošanu Civilprocesa likuma 93.panta 3.² daļā noteikto naudas sodu, kas būtu vērtējama, kā minēto likuma normu nefunkcionēšana.

Gadījumā, ja lietas izskatīšana ir noteikta tiesas sēdē, tiesa tiesas sēdes laikā var iepazīstināt lietas dalībniekus ar pierādījumiem, kurus ar nokavētu termiņu iesniedzis cits lietas dalībnieks, taču gadījumā, ja lietas izskatīšana noteikta rakstveida procesā, šādas iespējas nav. Tātad tiesa nebūtu tiesīga pievienot lietas materiāliem šādus pierādījumus un uz tiem atsaukties, taisot spriedumu, jo saskaņā ar Civilprocesa likuma 74.panta otrās daļas 1. un 5.punktu pusēm cita starpā ir tiesības iepazīties ar lietas materiāliem, izdarīt no tiem izrakstus un izgatavot kopijas un piedalīties pierādījumu pārbaudīšanā.

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departaments šajā sakarā ir norādījis, ka „būtiskākais ir tas, vai iesniegtie pierādījumi lietas dalībniekiem ir bijuši pieejami un vai viņiem ir bijusi iespēja tos vērtēt un par tiem izteikties tiesas procesa laikā. [...] Tā kā par iesniegtajiem papildu materiāliem, ne prasītāja, ne viņas pārstāve nebija informēta, tiesai nebija tiesiska pamata turpināt lietas izskatīšanu, par iesniegtajiem materiāliem, kuri turklāt izmantoti prasītājam nelabvēlīga sprieduma argumentēšanā, neinformējot prasītāju.”⁵³

No minētā izriet, ka šādā gadījumā tiesai, pieņemot pierādījumus pēc likumā noteiktā termiņa, būtu pienākums atlikt lietas izskatīšanu, informēt lietas dalībniekus par saņemto pieteikumu par papildu pierādījumu pievienošanu lietas materiāliem, lūdzot tos sniegt savu viedokli un iebildumus, un noteikt jaunu lietas izskatīšanas laiku rakstveida procesā vai arī

---

⁵³ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2012. gada 22.februāra spriedums lietā Nr.SKC-76/2012. Pieejams: http://at.gov.lv/lv/judikatura/judikaturas-nolemumu-arhivs/senata-civillietu-departaments/hronologiska-seciba_1/2012-hronologiska-seciba/ [Aplūkots 2017.gada 3.martā].

mainīt procesa veidu no rakstveida procesa uz mutvārdu procesu, kas nenoliedzami kavē lietas izskatīšanu. Lietas izskatīšana pie šādiem apstākļiem būtu vērtējama ne tikai kā sacīkstes principa pārkāpums, bet arī vienlīdzības principa pārkāpums, ievērojot to, ka pusēm netiktu dotas vienlīdzīgas tiesības attiecībā uz informētību par lietas virzību.

Sacīkstes principa saistību ar CPL 93. panta trešās daļas pašreizējo redakciju atzīmē arī mūsdienu ievērojamākie Latvijas civilprocesa un civiltiesību zinātnieki, norādot, ka sacīkstes princips vēlāk liedz atsaukties uz pierādījumiem, kuri varēja tikt, bet netika iesniegti termiņā. Jāpiebilst, ka pušu sacīkste kā iepriekš minētā cīņa jeb, precīzāk, sacensības, procesa ietvaros nevar notikt pienācīgi, ja vienai pusei nav iespēju iepazīties ar otras puses iesniegtajiem pierādījumiem un sagatavot par tiem savu viedokli, kā arī tos atspēkot. Tādējādi CPL 93. panta trešajā daļā paredzētais pierādījumu iesniegšanas termiņš ir nepieciešams sacīkstes principa nodrošināšanai, jo nodrošina puses iespējas iepazīties ar otras puses iesniegtajiem pierādījumiem, sagatavot viedokli par šiem pierādījumiem un tos atspēkot.⁵⁴

Kā otrs būtu minams CPL 9. pantā nostiprinātais pušu vienlīdzības princips, kas saskaņā ar šo likuma normu paredz pusēm vienlīdzīgas procesuālās tiesības, kā arī tiesas pienākumu nodrošināt pusēm vienādas iespējas izmantot tām piešķirtās tiesības savu interešu aizsardzībai. Šī principa ievērošana ir viena no lietā pieņemtā sprieduma taisnīgumu un pareizību nodrošinošiem priekšnoteikumiem. CPL 93. panta trešajā daļā paredzētā pierādījumu iesniegšanas kārtība ietekmē pušu vienlīdzības principa īstenošanu līdzīgi sacīkstes principam. Proti, šī kārtība nodrošina pušu vienlīdzīgas procesuālās tiesības un iespējas savu interešu aizsardzībai, paredzot puses iespējas iepazīties ar otras puses iesniegtajiem pierādījumiem, sagatavot viedokli par šiem pierādījumiem un tos atspēkot.⁵⁵

Ievērojot visu norādīto, jāatzīst ka šādā situācijā saduras vienas puses tiesības uz pierādījumu iesniegšanu, kas atbilst sacīkstes principa un tiesību uz taisnīgu tiesu būtībai, un otras puses tiesības būt informētai par lietas materiālos esošajiem dokumentiem, kā arī tiesības par tiem paust savus apsvērumus un iebildumus, kas arī atbilst sacīkstes principa īstenošanai, tiesību uz taisnīgu tiesu un vienlīdzības principa būtībai. Līdz ar to analizējams, kuras puses tiesības šādā situācijā ir atzīstamas par aizsargājamām.

Igaunijas Republikas Civilprocesa kodeksa 404.panta otrajā daļā noteikts, ka tiesa procesā, kas nolikts izskatīšanai šī panta pirmajā daļā (lietas izskatīšana rakstveida procesā, ja mantiska rakstura prasības pamatparāds nepārsniedz 3200 *euro* un 6400 *euro* ieskaitot blakus prasījumus) noteiktajā kārtībā, nosaka dokumentu iesniegšanas termiņu un nosaka sprieduma

---

⁵⁴ Rasnačs L. Pierādījumu iesniegšana civilprocesā. Jurista Vārds, 2012.gada 22.maijs, Nr.21 (720). Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/247921-bpieradijumu-iesniegsana-civilprocesab/> [Aplūkots 2017.gada 3.martā].

⁵⁵ Turpat.

sagatavošanas laiku, par ko paziņo lietas dalībniekiem. Tiesa var mainīt dokumentu iesniegšanas termiņu, ja tas ir nepieciešams sakarā ar procesuālo situāciju.⁵⁶

Līdzīgs regulējums attiecībā uz termiņa noteikšanu dokumentu iesniegšanai atrodams arī Francijas Republikas Civilprocesa kodeksa 134.pantā, nosakot, ka tiesnesim ir tiesības, ja nepieciešams, noteikt termiņu dokumentu iesniegšanai. Savukārt minētā kodeksa 135.pants noteic, ka tiesnesis ir tiesīgs izslēgt no debatēm tos dokumentus, kas nav iesniegti noteiktajā termiņā.⁵⁷

Līdz ar to atzīstams, ka arī ārvalstu normatīvajos aktos tiek noteikti termiņi attiecībā uz pierādījumu iesniegšanu, kā arī sankcijas, kuras piemērojamas noteiktā termiņa pārkāpšanas gadījumā. Kopumā varētu atzīt, ka Civilprocesa likumā noteiktais regulējums attiecībā uz tiesas tiesībām atteikties pieņemt pierādījumus, kas iesniegti pēc termiņa notecējuma, kā arī naudas soda uzlikšana šādā gadījumā, būtu vērtējams kā veiksmīgs, ja tas darbotos arī praktiski.

Pie faktiskās prakses, kad tiesa pēc termiņa iestāšanās pieņem kādas puses iesniegtos pierādījumus, bieži pat neanalizējot to neiesniegšanas termiņā iemeslu, kā arī nepiemērojot par to naudas sodu, tiek lielā mērā traucēta tiesas procesa efektivitāte, kas cita starpā, kā jau iepriekš norādīts, ir viens no tiesību uz taisnīgu tiesu elementiem.

Attiecībā uz pierādījumu iesniedzēja pozīciju saistībā ar tā tiesībām realizēt tiesības uz taisnīgu tiesu, autore ieskatā šajā sakarā ir lietderīgi atskatīties uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas un Satversmes tiesas pausto atziņu, ka „tiesības uz taisnīgu tiesu var ierobežot tiktāl, ciktāl tās netiek atņemtas pēc būtības.”⁵⁸

Šajā sakarā jāatzīmē, ka tiesības uz taisnīgu tiesu netiek atņemtas pēc būtības un pat ierobežotas, ja, pirmkārt, pierādījumi tiek iesniegti likumā vai tiesas noteiktajā termiņā, otrkārt, tad, ja tie tiek iesniegti pēc likumā vai tiesas noteiktā termiņa, tam ir objektīvs, pamatots iemesls. Līdz ar to secināms, ka pašam lietas dalībniekam, godprātīgi izmantojot savas tiesības, tās netiks ierobežotas.

Lietas izskatīšana, neatkarīgi no procesa veida - mutvārdu vai rakstveida, lielā mērā ir atkarīga no pušu darbībām, tajā skaitā attiecībā uz to tiesību uz pierādījumu iesniegšanu realizēšanu. Atšķirībā no mutvārdu procesa, kurā, pusēm klātesot tiesas sēdē, vēl var tikt dota iespēja iepazīties ar novēloti iesniegtajiem pierādījumiem, rakstveida procesā šāda materiālu

---

⁵⁶ Igaunijas Republikas Civilprocesa kodekss. Pieejams: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/513122013001/consolide> [Aplūkots 2017.gada 3.martā].

⁵⁷ Francijas Republikas Civilprocesa kodekss. Pieejams https://www.legifrance.gouv.fr/content/download/1962/13735/version/3/Code_39.pdf [Aplūkots 2017.gada 3.martā].

⁵⁸ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2010.gada 17.maija spriedums lietā Nr.2009-93-01. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=210295> [Aplūkots 2017.gada 10.februārī].

iesniegšana faktiski paralizē tālāko procesu, atstājot tiesnesim tikai divas opcijas – atlikt lietas izskatīšanu, kas pēc savas būtības ir pretēji rakstveida procesa mērķim - veicināt civiltiesiskās apgrozības ātrumu, kā arī nav paredzēts Civilprocesa likuma 209. un 210.pantā, vai arī atteikt novēloti iesniegto pierādījumu pieņemšanu, kas, kā jau minēts, tiek praktizēti reti.

Lietā *Deželak v. Slovenia* Eiropas Cilvēktiesību tiesa secināja, ka, pieļaujot nesamērīgi ilgu pierādīšanu, kas cita starpā ietvēra gan vairākkārtēju pierādījumu iesniegšanu, gan arī vairākas ekspertīzes, valsts, šajā gadījumā – Slovēnija, ir pieļāvusi Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6. panta pirmās daļas pārkāpumu. Šādi nesamērīgi ilgai tiesvedībai Eiropas Cilvēktiesību tiesa minētās lietas spriedumā ir veltījusi visai skarbu kritiku, norādot, ka nespēja iztiesāt lietu saprātīgā termiņā ir sistēmiska problēma, kas izriet no neadekvāta likuma regulējuma, kā arī tiesu sistēmas darbības efektivitātes trūkuma.⁵⁹

Ievērojot Civilprocesa likuma regulējumu attiecībā uz konkrēto problēmu, atzīstams, ka Latvijai šajā sakarā, pēc autores ieskata, ir adekvāts regulējums, taču ir neadekvāta prakse, kuras rezultātā šis regulējums ir kļuvis neefektīvs un neīsteno savu mērķi - nedisciplinē puses un nesekmē tiesas procesa efektīvizāciju.

Autores ieskatā ir nepieciešams aktualizēt un vērst tiesu uzmanību uz Civilprocesa likuma 93.panta 3.¹ un 3.² daļas praktiskas pielietošanas nepieciešamību gadījumos, kad konstatēts pierādījumu novēlotas iesniegšanas fakts, jo šajā sakarā, kā jau norādīts - regulējums pastāv, bet tas nepamatoti tiek ignorēts no tiesu puses, tādā veidā ļaujot vienai pusei īstenot savas tiesības uz otras puses tiesību aizskāruma rēķina, vai pat ļaunprātīgi un ar nodomu vilcināt tiesas procesu.

Konkrēti attiecībā uz rakstveida procesā izskatāmajām lietām, pušu nedisciplinētība traucē sasniegt tā mērķi, proti, nodrošināt ātru, efektīvu procesu.

---

⁵⁹ Rasnačs L. Pierādījumu iesniegšana civilprocesā. *Jurista Vārds*, 2012.gada 22.maijs, Nr.21 (720). Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/247921-bpieradijumu-iesniegsana-civilprocesab/> [Aplūkots 2017.gada 3.martā].

4. NOLĒMUMA SATURA OPTIMIZĀCIJA

4.1. Lēmuma sastādīšana rezolūcijas veidā

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 229.panta otro daļu lēmumu sastāda atsevišķa procesuālā dokumenta veidā vai ieraksta tiesas sēdes protokolā un pasludina pēc tā pieņemšanas. Šajā likumā paredzētajos gadījumos lēmumu var sastādīt rezolūcijas veidā. Tādā gadījumā norāda tikai lēmuma pieņemšanas laiku un vietu, tiesas nosaukumu un sastāvu, kā arī tiesas vai tiesneša nolēmumu.

Saskaņā ar šobrīd spēkā esošo Civilprocesa likuma redakciju lēmuma sastādīšana rezolūcijas veidā ir pieļaujama, bet ne obligāta vienā gadījumā, proti, attiecībā uz Civilprocesa likuma 464.panta otrajā, trešajā, ceturtajā un septītajā daļā minētajiem Augstākās tiesas rīcības sēdē pieņemajamiem lēmumiem.

Savukārt obligātu lēmuma pieņemšanu rezolūcijas veidā nosaka Civilprocesa likuma 32.¹ panta ceturtajā daļā ietvertais nosacījums, ka lēmumu par lietas nodošanu no vienas tiesas citai tiesai pēc tās tiesas priekšsēdētāja ierosinājuma, kurai lieta ir piekritīga, pieņem vienu līmeni augstākas tiesas priekšsēdētājs. Ja rajona (pilsētas) tiesas lietvedībā esoša lieta nododama citā tiesu apgabalā esošai tiesai, jautājumu izlemj tās apgabaltiesas priekšsēdētājs, kuras darbības teritorijā atrodas tiesa, kas ierosina lietas nodošanu citai tiesai. Lēmumu pieņem rezolūcijas veidā, un tas nav pārsūdzams.

No Civilprocesa likuma 440.⁸ panta septītās un astotās daļas izriet, ka lēmums sastādāms rezolūcijas veidā arī par atteikšanos ierosināt apelācijas tiesvedību, proti, gadījumā, ja tiesneši vienbalsīgi atzīst, ka nepastāv neviens no šā likuma 440.² pantā minētajiem apelācijas tiesvedības ierosināšanas pamatiem.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 613.panta devīto daļu, ja lietā nav iesniegta sūdzība par izsoles atzīšanu par spēkā neesošu vai nav iesniegts lūgums par ievešanu iegūtā nekustamā īpašuma valdījumā, lēmumu, ar kuru apstiprināts izsoles akts vai apmierināts pieteikums par nekustamā īpašuma nostiprināšanu uz nosolītāja, līdzīpašnieka vai kreditora vārda (615.panta piektā daļa), tiesa sastāda rezolūcijas veidā.

Attiecībā uz šo lēmumu jānorāda interesanta nianse, proti, fakts, ka šāds lēmums atbilstoši Civilprocesa likuma 613.panta desmitajai daļai ir pārsūdzams atšķirībā no citiem lēmumiem, kuru izlemšana Civilprocesa likumā noteikta rezolūcijas veidā. Šo situāciju padara interesantu tieši fakts, ka lēmums, kas pieņemts rezolūcijas veidā, atbilstoši Civilprocesa likuma 229.panta otrās daļas noteikumiem nesatur izvērstu tiesas motivāciju, no kuras

attiecīgi izriet tiesas apsvērumi, kas ņemti vērā sagatavojot lēmumu un kas var būt noderīgi blakus sūdzības sagatavošanas procesā, kā arī vēlāk tās izlemšanas stadijā. Līdz ar to atzīstams, ka konkrētajā gadījumā, vērtējot lietderības apsvērumus, likumdevējs ir veicis lielu soli pretī procesuālās ekonomijas principa veicināšanai, kas nav īpaši rakturīgi, ievērojot citus līdz šim izdarītos grozījumus, kas vērtējami kā salīdzinoši piesardzīgi.

Tāpat lēmuma sastādīšana rezolūcijas veidā ir paredzēta Civilprocesa likuma 661.panta ceturtajā daļā noteiktajā gadījumā, proti, izlemjot ārvalsts dokumentu izsniegšanas lūgumu, tiesnesim pieņemot lēmumu par dokumentu izsniegšanas lūguma izpildes pieļaujamību.

Savukārt saskaņā ar Civilprocesa likuma pārejas noteikumu 109.punktu pēc Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas priekšsēdētāja priekšlikuma Augstākās tiesas priekšsēdētājs izlemj jautājumu par Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas izskatīšanā esošas lietas nodošanu citai apelācijas instances tiesai, ja lietas izskatīšanu līdz 2016.gada 31.decembrim nav iespējams nodrošināt. Lēmumu pieņem rezolūcijas veidā, un tas nav pārsūdzams. Lietu citai apelācijas instances tiesai nodod, ievērojot šā likuma 32.¹ panta piektās un sestās daļas nosacījumus.

Līdz ar to atzīstams, ka salīdzinoši reti Civilprocesa likums nosaka pienākumu vai tiesības, taisot lēmumu, sastādīt to rezolūcijas veidā. Izvērtējot šo lēmumu raksturu, secināms, ka tie lielākoties ir procesuāla rakstura lēmumi, kuri nav pārsūdzami (izņemot jau pieminēto Civilprocesa likuma 613.pantā noteikto gadījumu).

Autores ieskatā lēmumu pieņemšana rezolūcijas veidā ir atzīstama par vienu no tiesas procesa efektivizācijas līdzekļiem, kas būtu jāattīsta arī plašākā izpausmē nekā tas ir šobrīd, jo šādā veidā tiktu ietaupīts laiks attiecībā uz salīdzinoši vienkāršu lēmumu pieņemšanu, netērējot tam papildus laiku un līdzekļus, tajā skaitā darbaspēka (tiesas sēžu sekretāru, tiesnešu palīgu utt.) resursus, jo šādu un līdzīgu vienkāršu procesuālu lēmumu projektu sagatavošana praksē bieži tiek novirzīta tiesu darbiniekiem.

Salīdzinājumam ir lietderīgi aplūkot Kriminālprocesa likuma un Administratīvā procesa likuma regulējumu attiecībā uz lēmumu sastādīšanas rezolūcijas veidā pieļaujamību.

Kā izriet no Kriminālprocesa likuma regulējuma, lēmumu pieņemšana rezolūcijas veidā ir pieļaujama virknē procesuālu lēmumu, piemēram, attiecībā uz pārstāvja piedalīšanos vai nomaiņu (Kriminālprocesa likuma 89.panta trešā daļa, 91.panta trešā daļa, 93.panta ceturta daļa), personas atzīšanu par cietušo (Kriminālprocesa likuma 96.panta pirmā daļa), kriminālprocesa uzsākšanu (Kriminālprocesa likuma 372.panta otrā un trešā daļa), atteikšanos pieņemt apelācijas sūdzību (Kriminālprocesa likuma 550.panta otrā daļa), kā arī vēl virknē

citu lēmumu, kas paredzēti kriminālprocesa ietvaros.⁶⁰

Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 285.panta pirmajai daļai lēmumu sastāda atsevišķa procesuālā dokumenta veidā, rezolūcijas veidā vai ieraksta tiesas sēdes protokolā. Lēmumu, kas tiek pieņemts lietas izskatīšanas laikā, var ietvert arī spriedumā.⁶¹

Savukārt saskaņā ar minētā likuma panta otro un trešo daļu par tiesneša procesuālo darbību, kas izpildīta ārpus tiesas sēdes, pieņem lēmumu, ko noformē atsevišķa procesuālā dokumenta vai rezolūcijas veidā. Lēmumu var noformēt rezolūcijas veidā, ja tas nav pārsūdzams.

Līdz ar to atzīstams, ka arī Administratīvā procesa likums piedāvā salīdzinoši plašu iespējamību attiecībā uz lēmumu sastādīšanu rezolūcijas veidā.

Šajā sakarā jānorāda, ka civilprocesā bez procesuāla rakstura jautājumiem rakstveidā tiek izlemti jautājumi, kuri, lai gan visbiežāk nav pārsūdzami, būtiski var aizskart personu intereseš, piemēram, Civilprocesa likuma 244.¹⁰ panta otrajā daļā minētais pagaidu lēmums par uzturlīdzekļiem bērniem. Tādēļ, pēc autores ieskata, pusēm būtu jādod tiesības iepazīties ar tiesneša motivāciju šādu lēmumu pieņemšanā. Norādītie apstākļi autores ieskatā ir pamats secinājumam, ka nebūtu pareizi ieviest Civilprocesa likumā tik plašu tiesas un tiesneša rīcības brīvību attiecībā uz lēmumu pieņemšanu rezolūcijas veidā kā tas ir Administratīvā procesa likumā, taču Civilprocesa likumā noteiktais regulējums noteikti būtu paplašināms, ņemot vērā jau šobrīd pastāvošo praksi, kas diemžēl nav vienveidīga.

Autore jau iepriekšējā maģistra darba nodaļā norādīja uz praksē sastopamu nekonsekventu tiesnešu rīcību sakarā ar lēmumu sastādīšanu atsevišķa procesuāla dokumenta veidā vai arī rezolūcijas veidā attiecībā uz blakus sūdzību, apelācijas (pretapelācijas) sūdzību un kasācijas sūdzību (pretsūdzību) pieņemšanu.

Ievērojot norādīto lēmumu raksturu, proti, to, ka tie nav pārsūdzami un ka to pieņemšanas pamatā ir Civilprocesa likumā nostiprināti priekšnoteikumi, kas noteic prasības, kādām attiecīgajiem dokumentiem ir jāsaturs, lai tiesnesis lemtu par to pieņemšanu, autores ieskatā Civilprocesa likumā būtu jānoteic, ka lēmumi par blakus sūdzību, apelācijas (pretapelācijas) sūdzību un kasācijas sūdzību (pretsūdzību) pieņemšanu ir pieņemami rezolūcijas veidā. Praksē jau šobrīd tas bieži tiek praktizēts, taču, iespējams, pārāk vispārīgi formulētā Civilprocesa likuma 229.panta otrās daļas nosacījumu dēļ daļa tiesnešu aizvien turpina šajā sakarā sagatavot lēmumus atsevišķa procesuālā dokumenta veidā, kas autores ieskatā, ņemot vērā konkrēto lēmumu raksturu, ir vērtējama kā nelietderīga resursu un

---

⁶⁰ Kriminālprocesa likums: Latvijas Republikas likums, Latvijas Vēstnesis, 2005.gada 11.maijs, Nr.74 (3232).

⁶¹ Administratīvā procesa likums: Latvijas Republikas likums, Latvijas Vēstnesis, 2001.gada 14.novembris, Nr.164 (2551).

līdzekļu izmantošana.

Turklāt šajā sakarā jāņem vērā, ka Civilprocesa likums *expressis verbis* nemaz neparedz lēmuma pieņemšanu, bet nosaka paziņošanas pienākumu un sūdzības norakstu nosūtīšanu pārējiem lietas dalībniekiem.

Tādēļ, ievērojot visu norādīto, kā arī nolūkā veidot vienotu praksi attiecībā uz minēto jautājumu izlemšanu, autores ieskatā ir veicami šādi Civilprocesa likuma grozījumi:

- 1) papildināt Civilprocesa likuma 422.panta pirmo daļu un 440.⁷ panta pirmo daļu ar vārdiem „Lēmumu par apelācijas sūdzības pieņemšanu pirmās instances tiesas tiesnesis pieņem rezolūcijas veidā, un tas nav pārsūdzams.”;
- 2) papildināt Civilprocesa likuma 424.panta ceturto daļu un 440.¹⁰ panta trešo daļu ar vārdiem „Lēmumu par pretapelācijas sūdzības pieņemšanu apelācijas instances tiesa pieņem rezolūcijas veidā, un tas nav pārsūdzams.”;
- 3) papildināt Civilprocesa likuma 446.panta pirmo daļu ar vārdiem „Lēmumu par blakus sūdzības pieņemšanu tiesnesis pieņem rezolūcijas veidā, un tas nav pārsūdzams.”;
- 4) papildināt Civilprocesa likuma 460.panta pirmo daļu ar vārdiem „Lēmumu par kasācijas sūdzības pieņemšanu apelācijas instances tiesas tiesnesis pieņem rezolūcijas veidā, un tas nav pārsūdzams.”;
- 5) papildināt Civilprocesa likuma 463.panta trešo daļu ar vārdiem „Lēmumu par pretsūdzības pieņemšanu Augstākā tiesa pieņem rezolūcijas veidā, un tas nav pārsūdzams.”.

4.2. Saīsinātu nolēmumu sastādīšana

Civilprocesa likuma 193.panta otrajā daļā noteikts, ka spriedums sastāv no ievaddaļas, aprakstošās daļas, motīvu daļas un rezolutīvās daļas.

Savukārt saskaņā ar minētā likuma panta piekto daļu motīvu daļā norāda lietā konstatētos faktus, pierādījumus, uz kuriem pamatoti tiesas secinājumi, un argumentus, ar kuriem noraidīti tie vai citi pierādījumi. Šajā daļā norāda arī normatīvos aktus, pēc kuriem tiesa vadījies, un konstatēto lietas apstākļu juridisko novērtējumu, kā arī tiesas secinājumus par prasības pamatotību vai nepamatotību. Ja atbildētājs pilnībā atzinis prasību, sprieduma motīvu daļā iekļauj tikai norādi uz normatīvajiem aktiem, pēc kuriem tiesa vadījies.

Attiecībā uz lēmumiem Civilprocesa likuma 230.panta pirmā daļa paredz, ka tas sastāv no ievaddaļas, aprakstošās daļas, motīvu daļas un rezolutīvās daļas. Saskaņā ar minētā likuma panta ceturto daļu motīvu daļā norāda konstatētos faktus, pierādījumus, uz kuriem pamatoti

tiesas vai tiesneša secinājumi un argumenti, kā arī normatīvos aktus, pēc kuriem tiesa vadījies.

No Civilprocesa likuma 432.panta un 475.panta izriet, ka arī apelācijas instances tiesas un kasācijas instances tiesas spriedums sastāv no ievaddaļas, aprakstošās daļas, motīvu daļas un rezolutīvās daļas.

Šeit jāatzīmē, ka tiesas procesa efektīvizācijas nolūkā ar grozījumiem Civilprocesa likumā, kas stājušies spēkā 2011.gada 30.septembrī, Civilprocesa likuma 432.panta ceturajā daļā veikti grozījumi, nosakot, ka sprieduma motīvu daļā norāda šā likuma 193.panta piektajā daļā minētos apstākļus, kā arī motivē attieksmi pret pirmās instances tiesas spriedumu. Ja tiesa, izskatot lietu, atzīst, ka zemākās instances tiesas spriedumā ietvertais pamatojums ir pareizs un pilnībā pietiekams, tā sprieduma motīvu daļā var norādīt, ka pievienojas zemākās instances tiesas sprieduma motivācijai. Šādā gadījumā šā likuma 193.panta piektajā daļā noteiktos apsvērumus sprieduma motīvu daļā var nenorādīt.⁶²

Šādu grozījumu izdarīšana vērtējama kā pozitīva prakse, zināmā mērā ļaujot tiesai atkāpties no standarta sprieduma formas, ievērojot to, ka tas izdarāms gadījumos, kad tiesa ir atzinusi, ka pirmās instances tiesas spriedumā ietvertais pamatojums ir pareizs. Pie šiem apstākļiem tiesai nav formālu apsvērumu dēļ atkārtoti „jāpārraksta” pirmās instances tiesas spriedumā ietvertais pamatojums.

Līdzīgs nosacījums nostiprināts Civilprocesa likuma 475.panta sestajā daļā attiecībā uz kasācijas instances tiesas sprieduma saturu, nosakot, ka, ja tiesa, izskatot lietu, atzīst, ka pārsūdzētajā spriedumā ietvertais pamatojums tiesību normu piemērošanas jautājumā ir pareizs, tā sprieduma motīvu daļā var norādīt, ka atzīst attiecīgo argumentāciju par pareizu. Šādā gadījumā šā panta ceturtais daļas 1.punktā noteiktos argumentus sprieduma motīvu daļā var nenorādīt.

Kā izriet no likumprojekta „Grozījumi Civilprocesa likumā” anotācijas Civilprocesa likuma 475.panta sestā daļa iekļauta Civilprocesa likumā, „ņemot vērā, ka arī zemāku instanču tiesu spriedumi var saturēt juridiski nozīmīgas atziņas, kas var kalpot par pamatu vienotas tiesu prakses nodrošināšanai vai dot ieguldījumu tiesību tālākveidošanā”.⁶³

Tāpat atkāpe no sprieduma satura atrodama arī Civilprocesa likuma 193.panta piektās daļas trešajā teikumā, nosakot, ka, ja atbildētājs pilnībā atzinis prasību, sprieduma motīvu daļā iekļauj tikai norādi uz normatīvajiem aktiem, pēc kuriem tiesa vadījies.

Kā redzams, iepriekš norādītajā gadījumā likumdevējs paredzējis nevis pilnīgu

⁶² Likums „Grozījumi Civilprocesa likumā”, Latvijas Vēstnesis, 2011.gada 20.septembris, Nr.148.(4546).

⁶³ Likumprojekta „Grozījumi Civilprocesa likumā” anotācija. Pieejama: <http://titania.saeima.lv/LIVS12/SaeimaLIVS12.nsf/0/14427D97B97A4181C2257F940032334C?OpenDocument> [Aplūkots 2017.gada 15.martā].

atteikšanos no motīvu daļas sastādīšanas, taču ir paredzējis, ka konkrētajā situācijā tiesa sprieduma motīvu daļā nenorāda lietā konstatētos faktus, pierādījumus, uz kuriem pamatoti tiesas secinājumi, un argumentus, ar kuriem noraidīti tie vai citi pierādījumi.

Juridiskajā literatūrā atrodami dažādi viedokļi attiecībā uz nolēmuma motīvu daļas saturu un tā nozīmi.

Tā, piemēram, J.Rozenbergs, komentējot Civilprocesa likuma 193.pantu, ir norādījis, ka „sprieduma motīvu daļa ir svarīgākā un nozīmīgākā sprieduma struktūrā. Tā pilnā mērā nosaka sprieduma rezolūciju. Tiesa nevar rezolūtīvajā daļā izspriest jautājumus, kuri nav ietverti un pamatoti sprieduma motīvu daļā. Šīm abām sprieduma daļām jābūt saskaņotām.”⁶⁴

Sprieduma motīvu daļas nozīmīgums izriet arī no fakta, ka tā pārsūdzības termiņš tiek skaitīts no laika, kad sastādīts pilns spriedums, nevis no saīsināta sprieduma sastādīšanas dienas (Civilprocesa likuma 415.panta otrā daļa un 454.panta otrā daļa).

Tāpat tā nozīme izriet arī no Civilprocesa likuma 427.panta pirmās daļas 5.punkta, kas noteic, ka apelācijas instances tiesa neatkarīgi no apelācijas sūdzības motīviem ar lēmumu atceļ pirmās instances tiesas spriedumu un nosūta lietu jaunai izskatīšanai pirmās instances tiesā, ja apelācijas instances tiesa konstatē, ka lietā nav tiesas sedes protokola vai pilna tiesas sprieduma.

Pretēji iepriekš norādītajam viedoklim V.Bukovskis ir norādījis, ka „jautājumā par to, kāda sprieduma daļa stājas likumīgā spēkā, vispirms jāatzīmē, ka likumīgā spēkā stājas *verba decisiva* t.i. rezolūtīvā daļa, kas ir tiesā atbildes uz prasības sūdzību. Motīvi, t.i. apsvērumi, uz kuriem pamatota rezolūcija, pēc vispārējā noteikuma, nestājas likumīgā spēkā.”⁶⁵

Eiropas Cilvēktiesību tiesa spriedumā lietā "Garcia Ruiz pret Spāniju" (Nr. 30544/96) ir secinājusi, ka tiesai ir pienākums norādīt tiesas spriedumos motīvus, uz kuriem tā pamato spriedumu. Motivējuma apjoms var būt atkarīgs no sprieduma rakstura. Tiesai nav pienākuma sniegt detalizētu atbildi uz katru argumentu. Līdz ar to likumdevējam ir tiesības atsevišķos gadījumos paredzēt izņēmumus, kad, ņemot vērā lietas raksturu, tiesai būtu piešķirtas tiesības taisīt nolēmumu, kas nesatur visas pilnā sprieduma daļas, vai arī pieļaut ierobežojumus nolēmuma motīvu daļā norādāmajam saturam.⁶⁶

Šajā sakarā ir nozīmīgi aplūkot ārvalstu praksi. Piemēram, Igaunijas Republikas Civilprocesa kodeksa 444.pantā noteikti gadījumi, kuros atļauta sprieduma sagatavošana bez

---

⁶⁴ Autoru kolektīvs prof.K.Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā. Civilprocesa likuma komentāri. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, 284.lpp.

⁶⁵ Bukovskis V. Civilprocesa mācības grāmata. Rīga: Autora izdevums, 1933, 441.lpp.

⁶⁶ Ose D. Personas tiesības uz tiesas pieejamību saīsināto nolēmumu kontekstā. Jurista Vārds, 2015.gada 24.marts, Nr.12 (864). Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/266347-personas-tiesibas-uz-tiesas-pieejamibu-saisinato-nolemumu-konteksta/> [Aplūkots 2017.gada 15.martā].

aparakstotās un motīvu daļas, tajā skaitā attiecībā uz vienkāršotajiem procesiem, gadījumos, kad puses ir piekritušas saīsināta sprieduma sastādīšanai, gadījumos, ja ir atzīta prasība un taisot aizmugurisku spriedumu. Savukārt saskaņā ar minētā panta ceturto daļu, pusēm ir tiesības, paziņojot par vēlmi iesniegt apleācijas sūdzību par konkrēto spriedumu, saņemt pilnu tiesas spriedumu ar aparakstošo un motīvu daļu.⁶⁷

Līdzīgi kritēriji saīsināta nolēmuma sastādīšanas pieļaujamībai iekļauti arī Vācijas Federatīvās Republikas Civilprocesa kodeksa 313.a un 313.b nodaļās.⁶⁸

Autores ieskatā, vērtējot iepriekš aplūkotos jautājumus attiecībā uz tiesas procesa efektivizācijas nozīmi, kā arī uz personas tiesību uz taisnīgu tiesu nodrošināšanu un samērīgumu starp šiem elementiem, saīsinātu nolēmumu sastādīšana būtu pieļaujama atsevišķos gadījumos.

Autore uzskata, ka saīsināti lēmumi būtu pieļaujami, apmierinot pieteikumu par saistību bezstrīdus piespiedu izpildi un saistību piespiedu izpildīšanu brīdinājuma kārtībā. Ievērojot to, ka šo pieteikumu lemsana faktiski aprobežojas ar procesuālu darbību veikšanu un pārbaudīšanu, kā arī faktu, ka, lemjot šos pieteikumus, netiek veikta nekāda padziļināta pierādījumu izvērtēšana un strīda izskatīšana pēc būtības, lēmums par šo pieteikumu apmierināšanu būtu pieņemams iekļaujot tā motīvu daļā tikai norādi uz normatīvajiem aktiem, pēc kuriem tiesa vadījusies (līdzīgi kā tas ir spriedumu motīvu daļā gadījumos, ja atbildētājs prasību ir atzinis).

Šāda atkāpe no vispārējās lēmuma sagatavošanas kārtības, pēc autores domām, būtu tikai loģiska, ievērojot to, ka faktiski šajos nolēmumos netiek veikta faktu konstatēšana vai pierādījumu izvērtēšana, kā arī to, ka šie lēmumi saskaņā ar Civilprocesa likuma 405.panta trešo daļu un 406.⁹ panta otro daļu nav pārsūdzami, un tiem ir izpildu dokumenta spēks.

Ievērojot norādīto, secināms, ka tiesas procesa efektivizācijas nolūkos veikti grozījumi attiecībā uz iepriekš minēto lēmumu motīvu daļā iekļaujamās informācijas sašaurināšanu, nebūtu vērtējams kā personas tiesību uz taisnīgu tiesu aizskarošs apstāklis, jo tas pēc būtības nemaina šo pieteikumu izskatīšanas gaitu un veidu.

Līdz ar to Civilprocesa likumā būtu veicami šādi grozījumi:

- 1) papildināt Civilprocesa likuma 230.panta ceturto daļu ar vārdiem: „Šajā likumā paredzētajos gadījumos lēmuma motīvu daļā iekļauj tikai norādi uz normatīvajiem aktiem, pēc kuriem tiesa vadījusies.”;
- 2) izteikt Civilprocesa likuma 405.panta otro daļu šādā redakcijā: „Tiesnesis,

⁶⁷ Igaunijas Republikas Civilprocesa kodekss. Pieejams: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/513122013001/consolide> [Aplūkots 2017.gada 15.martā].

⁶⁸ Vācijas Federatīvās Republikas Civilprocesa kodekss. Pieejams: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_zpo/englisch_zpo.html [Aplūkots 2017.gada 15.martā].

pārbaudījis iesniegtā pieteikuma pamatotību un atzinis, ka tas apmierināms, pieņem lēmumu, ar kuru nosaka, kāda saistība un kādā apmērā ir izpildāma bezstrīdus piespiedu kārtībā. Tiesnesis lēmumu, ar kuru apmierināts iesniegtais pieteikums, sastāda atbilstoši šā likuma 230.panta noteikumiem, lēmuma motīvu daļā, iekļaujot tikai norādi uz normatīvajiem aktiem, pēc kuriem tiesnesis vadījies. Lēmuma noraksts triju dienu laikā nosūtāms pieteicējam un parādniekam.”;

- 3) izteikt Civilprocesa likuma 406.⁹ panta pirmo daļu šādā redakcijā:”Ja brīdinājumā noteiktajā termiņā parādnieks nav iesniedzis iebildumus, tiesnesis septiņu dienu laikā no iebildumu termiņa izbeigšanās dienas pieņem lēmumu par pieteikumā norādītās maksājumu saistības piespiedu izpildi un tiesas izdevumu piedziņu. Tiesnesis lēmumu, ar kuru apmierināts iesniegtais pieteikums, sastāda atbilstoši šā likuma 230.panta noteikumiem, lēmuma motīvu daļā, iekļaujot tikai norādi uz normatīvajiem aktiem, pēc kuriem tiesnesis vadījies. Lēmuma noraksts triju dienu laikā nosūtāms pieteicējam un parādniekam.”.

Līdzīgu regulējumu autores ieskatā varētu piemērot arī attiecībā uz lēmumu par tiesvedības izbeigšanu gadījumos, kad tiesvedība izbeidzama, ja puses noslēgušas izlīgumu un tiesa to apstiprinājusi, kā arī, ja puses likumā noteiktajā kārtībā vienojušās nodod lietu izskatīšanai šķīrējtiesā.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 164.panta trešo un ceturto daļu izlīgums iesniedzams tiesai rakstveidā, un to pievieno lietai. Vienošanās par lietas nodošanu šķīrējtiesai noformē rakstveidā un pievieno lietai.

Savukārt saskaņā ar minētā likuma panta piekto daļu par prasītāja atteikšanos no prasības, par pušu vienošanos nodot lietu izskatīšanai šķīrējtiesā, kā arī par pušu izlīgumu tiesa pieņem lēmumu, ar kuru vienlaikus izbeidz tiesvedību lietā. Lēmumā par izlīguma apstiprināšanu norādāmi izlīguma noteikumi.

Konkrētajos gadījumos puses, savstarpēji vienojoties, nosaka lietas turpinājumu, tādēļ faktiski tiesa lēmumā atsevišķi nemaz nepārbauda pierādījumus, konstatētos faktus, uz kuriem pamatoti tiesas vai tiesneša secinājumi un argumenti, bet gan, ievērojot pušu vienošanos un normatīvajos aktos iekļautos nosacījumus, ar savu lēmumu apstiprina vienošanos un izbeidz tiesvedību lietā.

Ievērojot to, ka saskaņā Civilprocesa likuma 230.panta trešo daļu aprakstošajā daļā norāda jautājumus, par kuriem pieņemts lēmums, atzīstams, ka ziņas par izlīguma vai vienošanās par lietas nodošanu izskatīšanai šķīrējtiesā noslēgšanas faktu jāiekļauj aprakstošajā daļā, tādēļ, pēc autores ieskata, atsevišķi šīs ziņas nav atkārtoti jānorāda motīvu daļā, bet gan tiesai jādod tiesības motīvu daļā šādu lēmumu pieņemšanas gadījumā norādīt tikai normatīvos

aktus, pēc kuriem tā vadījies.

Kā izriet no Civilprocesa likuma 164.panta izlīgums un vienošanās par lietas nodošanu izskatīšanai šķīrējtiesā tiek pievienota lietas materiāliem, kā arī lēmumā par izlīguma apstiprināšanu norādāmi izlīguma noteikumi, kas faktiski tiek iekļauti lēmuma rezolutīvajā daļā, līdz ar to autores ieskatā šādu faktu atreferēšanas nepieciešamībai lēmuma motīvu daļā ir formāls raksturs.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 224.panta pirmo daļu tiesvedību izbeidz ar motivētu tiesas lēmumu, ko pieņem atsevišķa procesuālā dokumenta veidā.

Ievērojot to, ka, izbeidzot tiesvedību gadījumos, ja puses noslēgušas izlīgumu un tiesa to apstiprinājusi, kā arī, ja puses likumā noteiktajā kārtībā vienojušās nodod lietu izskatīšanai šķīrējtiesā, tiesa ar savu lēmumu faktiski apstiprina starp pusēm notikušu tiesisku darījumu, attiecībā uz šo lēmumu saturu būtu veicami grozījumi Civilprocesa likumā, papildinot tā 224.pantu ar 1.¹ daļu šādā redakcijā: „Tiesa lēmumu, ar kuru tiesvedību izbeidz, pamatojoties uz šā likuma 223.panta 5. un 6.punkta tiesvedības izbeigšanas pamatiem, sastāda atbilstoši šā likuma 230.panta noteikumiem, lēmuma motīvu daļā, iekļaujot tikai norādi uz normatīvajiem aktiem, pēc kuriem tiesa vadījies.”.

Ņemot vērā to, ka gan izlīgums, gan vienošanās par lietas nodošanu izskatīšanai šķīrējtiesā satur pušu savstarpējo saskaņoto gribu, par kuras patiesumu izlīguma noslēgšanas gadījumā tiesa pārliecinās saskaņā ar Civilprocesa likuma 227.panta trešās daļas noteikumiem, šāda saīsināta lēmuma pieņemšana nevarētu tikt vērtēta kā kādas no iesaistīto pušu tiesību uz tiesas pieejamību un lietas izskatīšanu tiesā ierobežojumu, jo, kā jau iepriekš minēts, tā balstīta uz pušu savstarpējo vienošanos.

5. NOLĒMUMU PĀRSŪDZĪBAS IEROBEŽOJUMU SAMĒRĪGUMS AR PERSONAS TIESĪBĀM UZ TAISNĪGU TIESU

Ievērojot to, ka tiesības uz taisnīgu tiesu cita starpā ietver arī tiesības uz nolēmumu pārsūdzību, ir svarīgi aplūkot regulējumu attiecībā uz nolēmumu pārsūdzības ierobežojumiem.

Maģistra darba 3.nodaļas ietvaros jau tika aplūkotas īpatnības attiecībā uz atsevišķu lietu kategoriju pārsūdzības īpatnībām, proti, lietu par maza apmēra prasībām un lietu par tiesībām, par kurām strīds izskatīts Rūpnieciskā īpašuma Apleācijas padomē pārsūdzības iespēju tikai apleācijas kārtībā un tikai pastāvot likumā noteiktajiem apelācijas tiesvedības ierosināšanas pamatiem.

Sākotnēji spriedumi, kas taisīti lietas par maza apmēra prasībām bija pārsūdzami tikai kasācijas kārtībā, taču autores ieskatā šāda pārsūdzības kārtība pēc savas būtības nevarētu tikt uzskatīta par pamatotu, ievērojot kasācijas instances būtību un mērķi.

Grozījumu attiecībā uz spriedumu pārsūdzību tikai apelācijas instancē izdarīšana autores ieskatā vērtējama kā pozitīva prakse, ievērojot šo lietu kategoriju īpatnības, proti, ka tām lielākoties nevar būt būtiskas ietekmes uz vienotas tiesu prakses un būtisku juridiska rakstura problēmu risināšanu, kas ir viens no galvenajiem kasācijas instances uzdevums. Tāpat, ņemot vērā šo lietu kategoriju izskatīšanas rakstveida procesā mērķi, proti, nodrošināt ātru lietas izskatīšanu un sprieduma izpildi, nebūtu pamatoti pieļaut acīmredzami nepamatotu apelācijas sūdzību izskatīšanu, kas nepamatoti un lietderīgi noslogotu apelācijas instances tiesu, tādēļ ieviestais „apelācijas atļaujas” institūts vērtējams kā veiksmīgs.

Likumprojekta, ar kuru veikti grozījumi attiecībā uz šādu spriedumu pārsūdzības kārtību, nosakot kritērijus, kas var būt par pamatu apelācijas tiesvedības ierosināšanai, anotācijā uzsverts, ka „minētie kritēriji nodrošinās kā lietu par maza apmēra prasībām ātru un efektīvu izskatīšanu un apgabaltiesu noslodzes mazināšanu, tā arī samērīgu tiesību uz taisnīgu tiesu ievērošanu, katrā konkrētajā gadījumā tiesnesim vai tiesai veicot individuālu novērtējumu par to, vai attiecīgās lietas izskatīšanai apelācijas instancē ir pamats un nozīme apelācijas sūdzības iesniedzēja tiesību un likumīgo interešu aizstāvēšanai.”⁶⁹

Apelācijas atļaujas kā tiesību institūts šobrīd pastāv vairākās Eiropas Savienības dalībvalstīs, proti, Igaunijā, Vācijā, Austrijā, Zviedrijā, Dānijā, kā arī Portugālē.⁷⁰

---

⁶⁹ Likumprojekta „Grozījumi Civilprocesa likumā” anotācija. Pieejama: <http://titania.saeima.lv/LIVS11/SaeimaLIVS11.nsf/0/364C6A8213A8937CC2257C8400332B1F?OpenDocument> [Aplūkots 2017.gada 15.martā].

⁷⁰ Turpat.

Autore piekrīt likumprojekta anotācijā paustajiem aspērumiem, jo, pirmkārt, ietvertie ierobežojumi attiecībā uz apelācijas tiesvedības ierosināšanu ir pamatojami ar konkrēto lietu kategoriju īpatnībām, ievērojot to, ka to mērķis ir ātra lietas izskatīšana. Otrkārt, lietas var tikt izskatītas divās instancēs, kas nodrošina pārsūdzības institūta pastāvēšanu, līdz ar to personas tiesības uz tiesas aizsardzību netiek atņemtas pēc būtības. Ņemot vērā minēto, autores ieskatā šādi ierobežojumi ir atzīstami par samērīgiem un attaisnojamiem.

Arī Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir norādījusi, ka Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6.pants nenoteic dalībvalstīm pienākumu izveidot apelācijas instances vai kasācijas instances tiesas. Taču, ja šādas tiesas pastāv, tad valstij ir jānodrošina 6.pantā ietverto tiesību īstenošana, piemēram, garantējot prāvniekiem efektīvu pieeju šīm tiesām. Tiesības uz tiesas pieejamību pēc būtības nosaka dalībvalsts, un tās var tikt pakļautas ierobežojumiem.⁷¹

Ievērojot norādīto, atzīstams, ka arī Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir secinājusi, ka Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija nenosaka pienākumu valstij nodrošināt kāda konkrēta pārsūdzības institūta esamību un pieejamību attiecībā uz visām lietu kategorijām. Līdz ar to arī šādā kontekstā ierobežojumi attiecībā uz pārsūdzības iespējām trijās instancēs ir skatāmi kā atļauti, ievērojot konkrētā regulējuma īpatnības un mērķi.

Kā vieni no vērā ņemamākajiem grozījumiem attiecībā uz pārsūdzības ierobežojumiem jāmin grozījumi, kas veikti saskaņā ar 2016.gada 9.jūnija likumu „Grozījumi Civilprocesa likumā”⁷².

Ar minētajiem grozījumiem paredzēts nodrošināt ātrāku lietas izskatīšanu Augstākajā tiesā pēc iespējas samazinot Augstākās tiesas Civillietu departamenta tiesnešu noslodzi.

Šajā sakarā aplūkojama kasācijas instances būtība un mērķi.

Kasācija (latīņu, *cassatio* – atcelšana) ir zemākas instances tiesas sprieduma tiesiskuma pārbaude. Kasācijas instances tiesa neizspriež lietu pēc būtības, tās kompetencē nav lietas faktisko apstākļu noskaidrošana, pierādījumu pārbaude un vērtēšana. Kasācijas instance pārbauda pārsūdzētā sprieduma atbilstību materiālo un procesuālo tiesību normām un taista secinājumus, pamatojoties uz lietā esošajiem materiāliem.⁷³

Tāpat V.Bukovskis norādījis, ka „kasācijas instance neizspriež pēc būtības strīdu starp 2 pusēm par civiltiesībām, bet tikai jautājumu par likuma pareizu izpratni, par viņa pareizu

---

⁷¹ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2007.gada 24.maija spriedums lietā *Dunayev v. Russia*. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf/?library=ECHR&id=001-80613&filename=001-80613.pdf&TID=thkbhnlzk> [Aplūkots 2017.gada 15.martā].

⁷² Likums „Grozījumi Civilprocesa likumā”:Latvijas Republikas likums, Latvijas Vēstnesis, 2016.gada 29.jūnijs, Nr.123 (5695).

⁷³ Kasācijas instance. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/tiesvediba/tiesas-process-augstakaja-tiesa/kasacijas-instance/> [Aplūkots 2017.gada 16.martā].

piemērošanu. Tāpēc kasācijas instancē izšķirošā nozīme ir nevis pušu interesēm, kas pietiekoši aizsargātas lietu pēc būtības caurlūkojot pirmās divās instancēs, bet publiski tiesiskām interesēm - likuma ievērošanai.”⁷⁴

Uz kasācijas instances tiesvedības īpatnībām vairākkārt norādījusi arī Satversmes tiesa, piemēram, secinot, ka „kasācijas instancē tiek skatīti tikai *quaestiones iuris*, proti, jautājumi par materiālo un procesuālo normu piemērošanas pareizību. Kasācijas principam ir publiski tiesisks raksturs, jo tas ir vērsts uz tiesību normu vienveidīgu piemērošanu un iztulkošanu visā valstī [...] Pārsūdzēšana kasācijas instancē ir attaisnojama lietās, kuras varētu attīstīt likumu vai dot ieguldījumu likuma vienveidīgā interpretācijā.”⁷⁵

Atzīstams, ka kasācijas instances uzdevumi spēcīgi atšķiras no pirmās instances tiesas un apelācijas instances tiesas uzdevumiem. Līdz ar to, ņemot vērā kasācijas instances kompetenci un mērķus, ir nepieciešams nodrošināt, ka kasācijas instancē tiek skatīti tikai tādi jautājumi, kas atbilst šīs instances lietu izskatīšanas specifikai, proti, nav pieļaujams, ka nesakārtotu normatīvo aktu regulējuma dēļ kasācijas instancei nav iespēju atteikties izskatīt kasācijas kārtībā jautājumus, kas neattiecas uz kasācijas tiesvedības mērķi, vai arī, ka publiskajām interesēm nenozīmīgu vai maznozīmīgu jautājumu izskatīšanas dēļ tiek nesamērīgi noslogota kasācijas instances tiesa, kas tādā veidā kavē visai tiesību sistēmai nozīmīgu jautājumu izskatīšanu.

Satversmes tiesa norādījusi, ka, lai kasācijas instances tiesa varētu pienācīgi veikt savu darbu, proti, izlemt principiālus materiālo un procesuālo normu piemērošanas jautājumus, likumdevējam iespēju robežās tā ir jāatslogo no nepamatotu sūdzību izskatīšanas [...] Atslogojot Senātu no nepamatotu sūdzību izskatīšanas, tiek nodrošināta Senāta darbības efektivitāte, t.i., iespēja novirzīt ierobežotos resursus to lietu izskatīšanai, kurās konstatējami procesuālo vai materiālo normu piemērošanas pārkāpumi un kurām ir nozīme judikatūras tālākveidošanā.⁷⁶

Par Augstākās tiesas Civillietu departamenta noslodzi liecina statistikas dati. Piemēram, 2014.gadā nepabeigto lietu skaits bijis 2085, izskatīto lietu skaits uz vienu tiesnesi - 97, bet vidējais lietas izskatīšanas ilgums - 17,2 mēneši, turpertim Krimināllietu departamentam - 1,3

---

⁷⁴ Bukovskis V. Civīlprocesa mācības grāmata. Rīga: Autora izdevums, 1933, 463.-464.lpp.

⁷⁵ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2003.gada 27.jūnija sprieduma lietā Nr. 2003-04-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2003-04-01_Spriedums.pdf [Aplūkots 2017.gada 14.martā].

⁷⁶ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2013.gada 21.oktobra sprieduma lietā Nr.2013-02-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2013-02-01_Spriedums.pdf [Aplūkots 2017.gada 14.martā].

mēneši, bet Administratīvo lietu departamentam - 3,1 mēneši.⁷⁷

Saskaņā ar statistikas datiem 2015.gadā nepabeigto lietu skaits bijis 1644, izskatīto lietu skaits uz vienu tiesnesi - 114, bet vidējais lietas izskatīšanas ilgums - 15 mēneši, turpertim Krimināllietu departamentam - 1,3 mēneši, bet Administratīvo lietu departamentam - 3,3 mēneši.⁷⁸

Savukārt, kā redzams no statistikas 2016.gadā nepabeigto lietu skaits bijis 957, izskatīto lietu skaits uz vienu tiesnesi - 134.⁷⁹ Statistikas dati par vidējo lietu izskatīšanas ilgumu 2016.gadā nav pieejami.

Ievērojot norādītos statistikas datus, secināms, ka Augstākās tiesas Civillietu departamenta lietu izskatīšanas ilgumi ir salīdzinoši ļoti lieli, tāpat arī uz vienu tiesnesi izskatīto lietu daudzums, kas ievērojot to, ka lietu spriešanai kasācijas instancē ir nepieciešama īpaši padziļināta izpēte, ir atzīstama par nesamērīgu.

Ar 2016.gada 9.jūnija likumu „Grozījumi Civilprocesa likumā” paredzēta „Augstākās tiesas Civillietu departamenta atslogošana no mazākas nozīmes lietām, novirzot departamenta resursus augstākajai tiesu instancei raksturīgu uzdevumu veikšanai, proti, vienotas tiesu prakses nodrošināšanai un likuma robu aizpildīšanai, sniegtu vairākus ieguvumus:

- veicinātu sabiedrības uzticēšanos gan tiesu varai, gan valsts varai kopumā;
- uzlabotu uzņēmējdarbības un ārvalstu investīciju vidi Latvijā;
- mazinātu nepieciešamību vērsties tiesā un attiecīgi atslogotu zemāko instanču tiesas.”⁸⁰

Kā nozīmīgākie, pēc autores ieskata, ar 2016.gada 9.jūnija likumu „Grozījumi Civilprocesa likumā” ieviestie nosacījumi jāmin Civilprocesa likuma 464.pantā ietvertās Augstākās tiesas rīcības sēdes tiesnešu kolēģijas tiesības pieņemt lēmumu par atteikumu pieņemt blakus sūdzību, ja nav acīmredzama pamata uzskatīt, ka, izskatot blakus sūdzību, pārsūdzētais lēmums tiks pilnīgi vai kādā tā daļā atcelts vai grozīts.

Tāpat būtiski vērst uzmanību uz Civilprocesa likuma 464.¹ panta otrās daļas 2.punkta spēkā esošo redakciju, kas paredz, ka, ja kasācijas sūdzība formāli atbilst šā panta pirmajā

---

⁷⁷ Lietu skaits, izskatīšanas ilgums un tiesnešu slodze departamentos un tiesu palātās 2014.gadā. Pieejams: http://at.gov.lv/files/uploads/files/4_Tiesvediba/Statistika/2014/AT_darbibas_raditaji_kopsavilkums_2014.jpg [Aplūkots 2017.gada 15.martā].

⁷⁸ Lietu skaits, izskatīšanas ilgums un tiesnešu slodze departamentos un tiesu palātā 2015.gadā. Pieejams: http://at.gov.lv/files/uploads/files/4_Tiesvediba/Statistika/2015/Kopsavilkums_2015_statistika.jpg [Aplūkots 2017.gada 15.martā].

⁷⁹ Lietu skaits, izskatīšanas ilgums un tiesnešu slodze departamentos un tiesu palātā 2016.gadā. Pieejams: http://at.gov.lv/files/uploads/files/4_Tiesvediba/Statistika/2016/kopsavilkums_2016_statistika.jpg [Aplūkots 2017.gada 15.martā].

⁸⁰ Likumprojekta „Grozījumi Civilprocesa likumā” anotācija. Pieejama: <http://titania.saeima.lv/LIVS12/SaeimaLIVS12.nsf/0/14427D97B97A4181C2257F940032334C?OpenDocument> [Aplūkots 2017.gada 15.martā].

daļā minētajām prasībām un ja tiesa, kas taisījusi pārsūdzēto spriedumu, nav pieļāvusi šā likuma 452.panta trešās daļas noteikumu pārkāpumu, tiesnešu kolēģija var atteikties ierosināt kasācijas tiesvedību arī šādos gadījumos, ja izvērtējot kasācijas sūdzībā minētos argumentus, nav acīmredzama pamata uzskatīt, ka pārsūdzētajā spriedumā ietvertais lietas iznākums ir nepareizs un ka izskatāmajai lietai ir būtiska nozīme vienotas tiesu prakses nodrošināšanā vai tiesību tālākveidošanā.

Aplūkojot iepriekš spēkā esošo likuma panta redakciju, redzams, ka likumdevējs atteicies no formulējuma „nozīme judikatūras veidošanā”, kā arī aizstājis vārdus „nav šaubu” ar vārdiem „nav acīmredzama pamata”, kas padara attiecīgo tiesību normu saprotamāku un vieglāk interpretējamu.

Autores ieskatā šādu grozījumu izdarīšana Civilprocesa likumā nav vērtējama kā nesamērīga personu tiesību aizskaroša darbība, ņemot vērā to, ka tā neatņem personas tiesības uz taisnīgu tiesu, tajā skaitā tiesas pieejamību, pēc būtības.

Šādu grozījumu izdarīšana, pēc autores ieskata, ne tikai veicina tiesas procesa efektivitāti, bet arī labāk raksturo kasācijas instances tiesas specifiku, kā arī precīzāk nosaka robežas attiecībā uz nolēmumu pārsūdzēšanas iespējamību. Šādu grozījumu izdarīšana vērtējama kā pozitīvs solis vienotas prakses un izpratnes veidošanā.

Tāpat svarīgi atzīmēt, ka ar minētajiem grozījumiem Civilprocesa likuma 464.¹ pants papildināts ar trešo daļu, kas noteic, ja kasācijas sūdzība formāli atbilst šā panta pirmajā daļā minētajām prasībām un ja tiesa nav pārkāpusi šā likuma 452.panta trešās daļas noteikumus un izskatāmajai lietai nav būtiskas nozīmes vienotas tiesu prakses nodrošināšanā un tiesību tālākveidošanā, tiesnešu kolēģija var atteikties ierosināt kasācijas tiesvedību arī mantiska rakstura strīdos, ja tā daļa, par kuru spriedums tiek pārsūdzēts, ir mazāka par 2000 *euro*.

Likumprojekta anotācijā norādīts, ka Civilprocesa likuma 464.¹ panta papildināšana ar trešo daļu, kas paredz strīdus summas kritērija ieviešanu attiecībā uz mantiska rakstura strīdiem, kalpo augstākās instances tiesas atslogošanai no salīdzinoši maznozīmīgām lietām. Strīdus summas lielums (2100 *euro*) noteikts, ņemot vērā Civilprocesa likuma 250.¹⁹ panta otrajā daļā noteikto maksimālo prasījuma summas lielumu, kad var tikt ierosināta lieta par maza apmēra prasību.⁸¹

Līdzīga tiesību norma iekļauta arī Igaunijas Republikas Civilprocesa kodeksa 679.panta ceturtajā daļā, nosakot robežu desmit minimālo mēnešalgu apmērā.⁸²

---

⁸¹ Likumprojekta „Grozījumi Civilprocesa likumā” anotācija. Pieejama: <http://titania.saeima.lv/LIVS12/SaeimaLIVS12.nsf/0/14427D97B97A4181C2257F940032334C?OpenDocument> [Aplūkots 2017.gada 15.martā].

⁸² Igaunijas Republikas Civilprocesa kodekss. Pieejams: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/513122013001/consolide> [Aplūkots 2017.gada 15.martā].

Šādu grozījumu izdarīšana autores ieskatā nerada personu tiesību ierobežojumu, jo, pirmkārt, pastāvot obligātajam kasācijas tiesvedības ierosināšanas pamatam - Civilprocesa likuma 452.panta trešās daļas noteikumu pārkāpumam - kasācijas tiesvedība ir ierosināma. Otrkārt, minētā tiesību norma faktiski aizliedz atteikties ierosināt kasācijas tiesvedību, ja izskatāmajai lietai varētu būt būtiska nozīme vienotas tiesu prakses nodrošināšanā un tiesību tālākveidošanā. Līdz ar to autores ieskatā ir ievērotas visas prasības attiecībā uz samērīgu personas tiesību uz tiesas pieejamību ierobežojumu ar sabiedrības interesēm, proti, efektīvu tiesas procesu.

Kā izriet no Augstākās tiesas mājas lapā pieejamās informācijas, laikā no 2017.gada 1.janvāra līdz 2017.gada 19.martam Augstākās tiesas Civillietu departaments, rīcības sēdē izskatot iesniegtās kasācijas sūdzības, 96 lietās atzinis, ka nav pamata ierosināt kasācijas tiesvedību par apelācijas instances tiesas spriedumiem. Šādu lēmumu departaments pieņēmis, jo tiesnešu kolēģijai, izvērtējot kasācijas sūdzībā minētos argumentus, nav acīmredzama pamata uzskatīt, ka pārsūdzētajā spriedumā ietvertais lietas iznākums ir nepareizs un ka izskatāmajai lietai ir būtiska nozīme vienotas tiesu prakses nodrošināšanā vai tiesību tālākveidošanā.⁸³

Lai gan iepriekš minētie grozījumi teorētiski ir vērtējami kā pozitīvs jaunums Civilprocesa likuma attīstībā, precīzākus secinājumus par šī regulējuma darbību būs iespējams veikt tad, kad būs pieejama Augstākās tiesas Civillietu departamenta statistika attiecībā uz lietu izskatīšanas termiņiem laikā no minēto grozījumu spēkā stāšanās dienas.

---

⁸³ Jaunumi. Par tiesas sēdēm. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/pazinojumi-presei/par-tiesas-sedem/2017/kasacijas-instance/page-3/> [Aplūkots 2017.gada 19.martā].

KOPSAVILKUMS

Pētījuma rezultātā autore izvirza aizstāvēšanai šādas tēzes:

1. Tiesas procesa efektivizāciju var definēt kā mērķtiecīgu darbību kopumu, kas vērsts uz procesuālu problēmu, kas var būt par pamatu vai ir pamats tiesas darbības un tiesvedības procesa neefektivitātei, identificēšanu un novēršanu, piemērojot problēmas risināšanai samērīgus, likumīgus un pamatotus līdzekļus, kas vienlaikus ne tikai aizsargā visas sabiedrības intereses, bet arī neliedz konkrētiem indivīdiem to tiesību uz tiesas aizsardzību saprātīgu īstenošanu, un kas pēc iespējas mazākiem procesuālajiem līdzekļiem un saprātīgos termiņos noved pie likumīga un taisnīga tiesas nolēmuma.
2. Tiesas procesa efektivizācijas nolūkos veiktie pasākumi zināmā mērā var aizskart personas tiesības uz taisnīgu tiesu, tajā skaitā uz tiesas pieejamību un lietas izskatīšanu tiesā, tādēļ šāda ierobežojuma samērīgums un pieļaujamība ir jāizvērtē katrā konkrētā gadījumā atsevišķi, pieņemot, ka līdzekļi, kas paredzēti procesuālās ekonomijas celšanai nevar tikt atzīti par samērīgiem, ja personai tiesības uz taisnīgu tiesu tiek atņemtas pēc būtības.
3. Civilprocesa likuma regulējums ietver pamata nosacījumus efektīvam tiesas procesam, taču iemesls lietu izskatīšanas ilgajiem termiņiem ir lietas dalībnieku nedisciplinētība, negodprātīgi izmantojot tiem piešķirtās procesuālās tiesības un īstenojot tiem uzliktos procesuālos pienākumus. Šādu praksi varētu novērst vai samazināt tiesai un tiesnesim piemērojot Civilprocesa likumā noteiktās sankcijas attiecībā uz lietas dalībniekiem, kas negodprātīgi vilcina lietas izskatīšanu.
4. Civilprocesa likumā iekļautais regulējums, kas vērsts uz tiesas procesa efektivizāciju, ir nepilnīgs, un autores ieskatā tas ir uzlabojams, tādēļ autore piedāvā veikt šādus grozījumus Civilprocesa likumā:
  - 4.1. Ievērojot to, ka tiesu statistikas dati liecina par to, ka lielāko īpatsvaru veido parāda piedziņas lietas, kā arī faktu, ka lielā daļā gadījumu prasības summa šādās lietās ir salīdzinoši neliela, palielināt maza apmēra prasību prasības summas sliekšni, grozot Civilprocesa likuma 250.¹⁹ panta otrās daļas pirmo teikumu, izsakot to šādā redakcijā:

„Lietu par maza apmēra prasību tiesnesis ierosina uz rakstveida prasības pieteikuma pamata, ja galvenais parāds vai — prasībā par uzturlīdzekļu piedziņu — maksājumu kopsumma prasības iesniegšanas dienā nepārsniedz 3000 *euro*.”;
  - 4.2. Tā kā rakstveida process nodrošina lietas ātrāku izskatīšanu, pieļaut lietas izskatīšanu rakstveida procesā gadījumos, ja tiesa atzīst, ka lietu ir iespējams izskatīt rakstveida procesā un ja puses tam ir piekritušas, tādēļ:

- 4.2.1. papildināt Civilprocesa likuma 148.pantu ar 1.⁴ daļu šādā redakcijā: „Gadījumā, ja tiesa, izvērtējot prasības priekšmetu un civillietas izskatīšanas īpatnības, atzīst, ka lietas izskatīšana ir iespējama rakstveida procesā, tā prasītājam un atbildētājam nosūta informāciju par iespēju izskatīt lietu rakstveida procesā un par pienākumu noteiktajā termiņā paziņot tiesai, ja viņi piekrīt lietas izskatīšanai rakstveida procesā.”;
- 4.2.2. papildināt Civilprocesa likuma 149.pantu ar 4.² daļu šādā redakcijā: „Ja prasītājs un atbildētājs piekrīt lietas izskatīšanai rakstveida procesā, tiesa nosūta tiem paziņojumu, izskaidrojot procesuālās tiesības un paziņojot datumu, kad tiesas kancelejā varēs saņemt sprieduma norakstu, kā arī informē par tiesas sastāvu, kas izskatīs lietu, un izskaidro tiesības pieteikt noraidījumu tiesnesim. Datums, kad sprieduma noraksts ir pieejams tiesas kancelejā, uzskatāms par sprieduma sastādīšanas datumu. Šajā likumā minētās civilprocesuālās tiesības, kas saistītas ar lietas sagatavošanu iztiesāšanai, puses ir tiesīgas izmantot ne vēlāk kā septiņas dienas pirms paziņotā lietas izskatīšanas laika.”;
- 4.2.3. papildināt Civilprocesa likuma 199.pantu ar ceturto daļu šādā redakcijā „Ja tiesa lietu izskatījusi rakstveida procesā saskaņā ar šā likuma 149.panta 4.² daļas noteikumiem, datums, kad sprieduma noraksts ir pieejams tiesas kancelejā, uzskatāms par sprieduma sastādīšanas datumu. Pēc puses rakstveida lūguma sprieduma norakstu nekavējoties nosūta pa pastu vai, ja tas iespējams, citā veidā saskaņā ar šajā likumā noteikto tiesas dokumentu piegādāšanas un izsniegšanas kārtību.”;
- 4.3. Ievērojot to, ka Civilprocesa likums *expressis verbis* neparedz lēmuma par apelācijas/pretapelācijas sūdzības, blakus sūdzības, kasācijas/pretsūdzības pieņemšanu formu, kā arī nolūkā veicināt tiesas procesa efektivizāciju un veidot vienotu tiesu praksi:
- 4.3.1. papildināt Civilprocesa likuma 422.panta pirmo daļu un 440.⁷ panta pirmo daļu ar vārdiem „Lēmumu par apelācijas sūdzības pieņemšanu pirmās instances tiesas tiesnesis pieņem rezolūcijas veidā, un tas nav pārsūdzams.”;
- 4.3.2. papildināt Civilprocesa likuma 424.panta ceturto daļu un 440.¹⁰ panta trešo daļu ar vārdiem „Lēmumu par pretapelācijas sūdzības pieņemšanu apelācijas instances tiesa pieņem rezolūcijas veidā, un tas nav pārsūdzams.”;
- 4.3.3. papildināt Civilprocesa likuma 446.panta pirmo daļu ar vārdiem „Lēmumu par blakus sūdzības pieņemšanu tiesnesis pieņem rezolūcijas veidā, un tas nav pārsūdzams.”;

- 4.3.4. papildināt Civilprocesa likuma 460.panta pirmo daļu ar vārdiem „Lēmumu par kasācijas sūdzības pieņemšanu apelācijas instances tiesas tiesnesis pieņem rezolūcijas veidā, un tas nav pārsūdzams.”;
- 4.3.5. papildināt Civilprocesa likuma 463.panta trešo daļu ar vārdiem „Lēmumu par pretsūdzības pieņemšanu Augstākā tiesa pieņem rezolūcijas veidā, un tas nav pārsūdzams.”;
- 4.4. Pieļaut saīsinātu lēmumu sastādīšanu attiecībā uz lēmumiem, ar kuriem apmierināts pieteikums par saistību bezstrīdus piespiedu izpildi un pieteikums par saistību piespiedu izpildīšanu brīdinājuma kārtībā, ievērojot to, ka minēto pieteikumu izlemšana aprobežojas ar procesuālu darbību veikšanu, neveicot padziļinātu pierādījumu pārbaudīšanu un lietas izskatīšanu pēc būtības, tādēļ;
- 4.4.1. papildināt Civilprocesa likuma 230.panta ceturto daļu ar vārdiem: „Šajā likumā paredzētajos gadījumos lēmuma motīvu daļā iekļauj tikai norādi uz normatīvajiem aktiem, pēc kuriem tiesa vadījies.”;
- 4.4.2. izteikt Civilprocesa likuma 405.panta otro daļu šādā redakcijā: „Tiesnesis, pārbaudījis iesniegtā pieteikuma pamatotību un atzinis, ka tas apmierināms, pieņem lēmumu, ar kuru nosaka, kāda saistība un kādā apmērā ir izpildāma bezstrīdus piespiedu kārtībā. Tiesnesis lēmumu, ar kuru apmierināts iesniegtais pieteikums, sastāda atbilstoši šā likuma 230.panta noteikumiem, lēmuma motīvu daļā, iekļaujot tikai norādi uz normatīvajiem aktiem, pēc kuriem tiesnesis vadījies. Lēmuma noraksts triju dienu laikā nosūtāms pieteicējam un parādniekam.”;
- 4.4.3. izteikt Civilprocesa likuma 406.⁹ panta pirmo daļu šādā redakcijā: ”Ja brīdinājumā noteiktajā termiņā parādnieks nav iesniedzis iebildumus, tiesnesis septiņu dienu laikā no iebildumu termiņa izbeigšanās dienas pieņem lēmumu par pieteikumā norādītās maksājumu saistības piespiedu izpildi un tiesas izdevumu piedziņu. Tiesnesis lēmumu, ar kuru apmierināts iesniegtais pieteikums, sastāda atbilstoši šā likuma 230.panta noteikumiem, lēmuma motīvu daļā, iekļaujot tikai norādi uz normatīvajiem aktiem, pēc kuriem tiesnesis vadījies. Lēmuma noraksts triju dienu laikā nosūtāms pieteicējam un parādniekam.”;
- 4.5. Tā kā, izbeidzot tiesvedību gadījumos, ja puses noslēgušas izlīgumu un tiesa to apstiprinājusi, kā arī, ja puses likumā noteiktajā kārtībā vienojušās nodod lietu izskatīšanai šķīrējtiesā, tiesa ar savu lēmumu faktiski apstiprina starp pusēm notikušu tiesisku darījumu, pieļaut šo lēmumu sastādīšanu saīsinātā veidā, papildinot Civilprocesa likuma 224.pantu ar 1.¹ daļu šādā redakcijā:

„Tiesa lēmumu, ar kuru tiesvedību izbeidz, pamatojoties uz šā likuma 223.panta 5. un 6.punkta tiesvedības izbeigšanas pamatiem, sastāda atbilstoši šā likuma 230.panta noteikumiem, lēmuma motīvu daļā, iekļaujot tikai norādi uz normatīvajiem aktiem, pēc kuriem tiesa vadījies.”.

ANOTĀCIJA

Arvien vairāk tiesību zinātņu teorētiku un praktiķu uzmanība tiek pievērsta problemātikai attiecībā uz nesamērīgi ilgu tiesvedības procesu. Šajā sakarā Civilprocesa likumā ir veikta virkne grozījumu, taču, vērtējot aktuālo statistiku attiecībā uz lietu izskatīšanas termiņiem, secināms, ka arī pēc līdz šim veikto grozījumu izdarīšanas, šī problēma joprojām ir aktuāla.

Maģistra darba mērķis ir noskaidrot procesuālās ekonomijas principa būtību, vērtēt to kopsakarā ar Civilprocesa likumā nostiprinātajiem principiem, analizēt tiesas procesa efektivizācijas ietekmi uz personu tiesībām uz lietas izskatīšanu tiesā un tiesas pieejamību, kā arī vērtēt iespējamus risinājumus tiesas procesa efektivizēšanai.

Lai sasniegtu maģistra darba mērķi, autore ir aplūkojusi Latvijas un ārvalstu normatīvos aktus, publikācijas, juridisko literatūru, Latvijas un ārvalstu tiesu praksi attiecībā uz pētāmo jautājumu. Maģistra darba pētījuma rezultātā izstrādāti secinājumi un priekšlikumi grozījumiem Civilprocesa likumā, lai vienlaikus nodrošinātu efektīvu un taisnīgu lietas izskatīšanu tiesā.

Atslēgvārdi: civilprocess, civilprocesa principi, procesuālās ekonomijas princips, tiesas procesa efektivizācija, Civilprocesa likums.

ANNOTATION

The attention of a growing number of legal science theorists and practitioners focuses on the problem of disproportionately long court proceedings. In this regard, there was introduced a number of amendments in the Civil Procedure Law, however assessing the current statistics on case processing timelines, it is possible to conclude that even after the amendments made so far, the problem still persists.

The objective of the Master's Thesis is to clarify the nature of the principle of procedural economy, assess it in conjunction with the principles established in the Civil Procedure Law, analyse the influence of the efficiency enhancement of judicial proceedings on individuals' right to a legal proceedings and access to court, as well as to evaluate possible solutions for the efficiency enhancement of judicial proceedings.

In order to achieve the objective of the Master's Thesis, the author has reviewed the Latvian and foreign laws and regulations, publications, legal literature, Latvian and foreign case law in relation to the issue under inquiry. The research of the Master's Thesis has resulted in developed conclusions and proposals for amendments to the Civil Procedure Law, at the same time ensuring effective and fair legal proceedings.

Keywords: civil procedure, civil procedure principles, principle of procedural economy, efficiency enhancement of judicial proceedings, the Civil Procedure Law.

ANNOTATION

Theoretiker und Praktiker der Rechtswissenschaft konzentrieren sich zunehmend auf das Problem der unverhältnismäßig lang dauernden Gerichtsverfahren. In diesem Zusammenhang sind zahlreiche Änderungen im Zivilprozessgesetz durchgeführt worden, doch die aktuelle Statistik über die Fristen zur Bearbeitung der Rechtssachen zeigt, dass diese Problematik trotz der Änderungen immer noch aktuell ist.

Das Ziel der Masterarbeit ist den Kern des Grundsatzes der Verfahrensökonomie zu ermitteln und im Zusammenhang mit den im Zivilprozessgesetz festgelegten Grundprinzipien zu bewerten, den Einfluss der Effizienz der gerichtlichen Verfahren auf dem Recht des Einzelnen auf ein faires Verfahren und auf einem Zugang zu den Gerichten zu analysieren, sowie die Möglichkeiten zu bewerten, den Gerichtsverfahren effizienter zu machen.

Um das Ziel zu erreichen, hat die Autorin die lettische und ausländische Rechtsvorschriften, Publikationen, Rechtsliteratur, sowie die lettische und ausländische Rechtsprechung hinsichtlich der Forschungsfrage analysiert. Im Forschungsergebnis sind die Schlussfolgerungen und Vorschläge zur Änderungen des Zivilprozessgesetzes entwickelt worden, um ein effektives und zugleich faires Verfahren zu gewährleisten.

Schlusswörter: Zivilprozess, Grundsätze des Zivilprozesses, Grundsätze der Verfahrensökonomie, Effizienz des Gerichtsverfahrens, Zivilprozessgesetz.

IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN AVOTU SARAKSTS

Literatūra:

1. Autoru kolektīvs. Civilprocesa likuma komentāri. I daļa (1.-28.nodaļa). Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2011;
2. Autoru kolektīvs. Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011;
3. Autoru kolektīvs prof.K.Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā. Civilprocesa likuma komentāri. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006;
4. Bukovskis V. Civīlprocesa mācības grāmata. Rīga: Autora izdevums, 1933;
5. Čakste K. Civilprocess, Haralds Neverževskis, autortiesības, 2016;
6. Čepāne I. Tiesības uz taisnīgu tiesu kā personas pamattiesības. Jurista Vārds, 2005.gada 27.septembris, Nr.36 (391).
7. Eiropas Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Centrālajai bankai, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un reģionu komitejai “2016.gada Eiropas Savienības rezultātu apkopojums tiesiskuma jomā”. Pieejams: http://ec.europa.eu/justice/effective-justice/files/justice_scoreboard_2016_lv.pdf [Aplūkots 2017.gada 20.februārī];
8. Jaunumi. Par tiesas sēdēm. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/pazinojumi-presei/par-tiesas-sedem/2017/kasacijas-instance/page-3/> [Aplūkots 2017.gada 19.martā];
9. Kasācijas instance. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/tiesvediba/tiesas-process-augstakaja-tiesa/kasacijas-instance/> [Aplūkots 2017.gada 16.martā];
10. Latkovskis A. Secinājumi par Jelgavas tiesas praksi. Jurista Vārds, 2014.gada 2.decembris, Nr.47(849). Pieejams:<http://www.juristavards.lv/doc/265676-secinajumi-par-jelgavas-tiesas-praksi/>. [Aplūkots 2017.gada 2.martā];
11. Lietu skaits, izskatīšanas ilgums un tiesnešu slodze departamentos un tiesu palātās 2014.gadā. Pieejams:http://at.gov.lv/files/uploads/files/4_Tiesvediba/Statistika/2014/A_T_darbibas_raditaji_kopsavilkums_2014.jpg [Aplūkots 2017.gada 15.martā];
12. Lietu skaits, izskatīšanas ilgums un tiesnešu slodze departamentos un tiesu palātā 2015.gadā. Pieejams: http://at.gov.lv/files/uploads/files/4_Tiesvediba/Statistika/2015/Kopsavilkums_2015_statistika.jpg [Aplūkots 2017.gada 15.martā];
13. Lietu skaits, izskatīšanas ilgums un tiesnešu slodze departamentos un tiesu palātā 2016.gadā. Pieejams: http://at.gov.lv/files/uploads/files/4_Tiesvediba/Statistika/2016/kopsavilkums_2016_statistika.jpg [Aplūkots 2017.gada 15.martā];
14. Likumprojekta “Grozījumi Civilprocesa likumā” anotācija. Pieejama:

- <http://titania.saeima.lv/LIVS11/saeimalivs11.nsf/0/EFBB76C3602A1D6DC2257A0D0035AC66?OpenDocument> [Aplūkots 2017.gada 2.martā];
15. Likumprojekta „Grozījumi Civilprocesa likumā” anotācija. Pieejama: <http://titania.saeima.lv/LIVS11/SaeimaLIVS11.nsf/0/364C6A8213A8937CC2257C8400332B1F?OpenDocument> [Aplūkots 2017.gada 23.februārī];
  16. Likumprojekta „Grozījumi Civilprocesa likumā” anotācija. Pieejama: <http://titania.saeima.lv/LIVS12/SaeimaLIVS12.nsf/0/14427D97B97A4181C2257F940032334C?OpenDocument> [Aplūkots 2017.gada 15.martā];
  17. Lūsiņa I. Top Rūpnieciskā īpašuma likums. Pieejams: <http://www.lvportals.lv/print.php?id=236865> [Aplūkots 2017.gada 2.martā];
  18. Ose D. Personas tiesības uz tiesas pieejamību saīsināto nolēmumu kontekstā. Jurista Vārds, 2015.gada 24.marts, Nr.12 (864). Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/266347-personas-tiesibas-uz-tiesas-pieejamibu-saisinato-nolemumu-konteksta/> [Aplūkots 2017.gada 15.martā];
  19. Pankovska E. No specializētajām tiesām gan ieguvumi, gan risks. Pieejams: <http://www.tarkgruntesutkiene.com/assets/Ivars-Grunte-Specializetas-tiesas.pdf> [Aplūkots 2017.gada 2.martā];
Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc.php?id=117420&show=true> [Aplūkots 2017.gada 10.februārī];
  20. Rasnačs L. Pierādījumu iesniegšana civilprocesā. Jurista Vārds, 2012.gada 22.maijs, Nr.21 (720). Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/247921-bpieradijumu-iesniegsana-civilprocesab/> [Aplūkots 2017.gada 3.martā];
  21. Rozenbergs J., Briģis I. Padomju civilprocesuālās tiesības, Rīga: Zvaigzne, 1978;
  22. Statistikas pārskats par civillietām pirmajā instancē. Pieejams: https://tis.ta.gov.lv/tisreal?Form=TIS_STAT_O [Aplūkots 2017.gada 2.martā];
  23. Torgāns K. Prasības pieteikumi maza apmēra prasībām. Jurista Vārds, 2012. 31.janvāris, Nr.5(704). Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/243369-prasibas-pieteikumi-maza-apmera-prasibam/>. [Aplūkots 2017.gada 3.martā];
  24. Minimum wage. Pieejams: <https://www.stat.ee/29950>. [Aplūkots 2017.gada 2.martā];

Normatīvie akti:

25. Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību konvencija: starptautisks dokuments. Latvijas Vēstnesis, 1997.gada 13.jūnijs, Nr.143/144 (858/859);
26. Latvijas Republikas Satversme: Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis, 1993.gada 1.jūlijs, Nr.43;

27. Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas Civilprocesa kodekss, Rīga: Liesma, 1966;
28. Likums “Par tiesu varu”: Latvijas Republikas likums, “Ziņotājs”, 1993.gada 14.janvāris, Nr.1;
29. Civilprocesa likums: Latvijas Republikas likums, Latvijas Vēstnesis, 1998.gada 3.novembris, Nr.326/330 (1387/1391);
30. Administratīvā procesa likums: Latvijas Republikas likums, Latvijas Vēstnesis, 2001.gada 14.novembris, Nr.164 (2551);
31. Kriminālprocesa likums: Latvijas Republikas likums, Latvijas Vēstnesis, 2005.gada 11.maijs, Nr.74 (3232);
32. Likums “Grozījumi Civilprocesa likumā”: Latvijas Republikas likums, Latvijas Vēstnesis, 2006.gada 14.jūnijs, Nr.92(3460);
33. Likums “Grozījumi Civilprocesa likumā”: Latvijas Republikas likums, Latvijas Vēstnesis, 2011.gada 20.septembris, Nr.148 (4546);
34. Likums “Grozījumi Civilprocesa likumā”: Latvijas Republikas likums, Latvijas Vēstnesis, 2013.gada 8.maijs, Nr.87 (4893);
35. Likums “Grozījumi Civilprocesa likumā”: Latvijas Republikas likums, Latvijas Vēstnesis, 2014.gada 3.janvāris, Nr. 2 (5061);
36. Rūpnieciskā īpašuma institūciju un procedūru likums: Latvijas Republikas likums, Latvijas Vēstnesis, 2015.gada 2.jūlijs, Nr.127 (5445);
37. Likums “Grozījumi Civilprocesa likumā”: Latvijas Republikas likums, Latvijas Vēstnesis, 2015.gada 23.decembris, Nr.251 (5569);
38. Likums „Grozījumi Civilprocesa likumā”:Latvijas Republikas likums, Latvijas Vēstnesis, 2016.gada 29.jūnijs, Nr.123 (5695);
39. Noteikumi par maza apmēra prasībā izmantojamām veidlapām: Ministru kabineta 2011.gada 11.oktobra noteikumi Nr.783. Latvijas Vēstnesis, 2011. 18.oktobris, Nr.164 (4562);
40. Ministru kabineta 2007.gada 5.decembra rīkojums Nr.775 „Par Administratīvā procesa efektīvizēšanas koncepciju”, Latvijas Vēstnesis. 2007.gada 7.decembris, Nr.197 (3773);
41. Francijas Republikas Civilprocesa kodekss. Pieejams https://www.legifrance.gouv.fr/content/download/1962/13735/version/3/Code_39.pdf [Aplūkots 2017.gada 3.martā];
42. Lietuvas Republikas Civilprocesa kodekss. Pieejams: www.antstoliurumai.lt/download.php/fileid/3994 [Aplūkots 2017.gada 19.februārī];

43. Igaunijas Republikas Civilprocesa kodekss. Pieejams: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/513122013001/consolide> [Aplūkots 2017.gada 19.februārī];
44. Vācijas Federatīvās Republikas Civilprocesa kodekss. Pieejams: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_zpo/englisch_zpo.html [Aplūkots 2017.gada 15.martā];

Tiesu prakse:

45. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1998.gada 19.februāra spriedums lietā Edificaciones March Gallego S.A. v. Spain. Pieejams: [http://hudoc.echr.coe.int/eng#{"appno":\["28028/95"\],"itemid":\["001-58137"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/eng#{) [Aplūkots 2017.gada 10.februārī];
46. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2000.gada 15.februāra spriedums lietā Garcia Manibardo v. Spain. Pieejams: [http://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":\["001-58494"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/eng#{) [Aplūkots 2017.gada 10.februārī];
47. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2007.gada 24.maija spriedums lietā Dunayev v. Russia. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf/?library=ECHR&id=001-80613&filename=001-80613.pdf&TID=thkbhnilzk> [Aplūkots 2017.gada 15.martā];
48. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 1999.gada 1.oktobra spriedums lietā Nr.03-05(99). Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/03-0599_Spriedums.pdf [Aplūkots 2017.gada 12.februārī];
49. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2000.gada 24.marta spriedums lietā Nr.04-07(99). Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/04-0799_Spriedums.pdf [Aplūkots 2017.gada 12.februārī];
50. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2002.gada 5.marta spriedums lietā Nr.2001-10-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2001-10-01_Spriedums.pdf [Aplūkots 2017.gada 10.februārī];
51. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2003.gada 27.jūnija sprieduma lietā Nr. 2003-04-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2003-04-01_Spriedums.pdf [Aplūkots 2017.gada 14.martā];
52. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2005.gada 15.februāra spriedums lietā Nr.2004-19-01. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=102040> [Aplūkots 2017.gada 10.februārī];
53. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2010.gada 17.maija spriedums lietā Nr.2009-93-01. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=210295> [Aplūkots 2017.gada 10.februārī];

54. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2013.gada 21.oktobra sprieduma lietā Nr.2013-02-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2013-02-01_Spriedums.pdf [Aplūkots 2017.gada 14.martā];
55. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2012. gada 22.februāra spriedums lietā Nr.SKC-76/2012. Pieejams: http://at.gov.lv/lv/judikatura/judikaturas-nolemumu-arhivs/senata-civillietu-departaments/hronologiska-seciba_1/2012-hronologiska-seciba/ [Aplūkots 2017.gada 3.martā];
56. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2012. gada 17. oktobra spriedums lietā Nr.SKC-1627/2012. Pieejams: http://at.gov.lv/lv/judikatura/judikaturas-nolemumu-arhivs/senata-civillietu-departaments/hronologiska-seciba_1/2012-hronologiska-seciba/ [Aplūkots 2017.gada 28.februārī];
57. Igaunijas Republikas Augstākās tiesas 2011.gada 14.aprīļa *en banc* spriedums lietā Nr.3-2-1-60-10. Pieejams: <http://www.riigikohus.ee/?id=1296> [Aplūkots 2017.gada 19.februārī];
58. Vidzemes apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģijas 2012.gada 23.novembra lēmums lietā Nr.C39090811. [Nav publicēts];
59. Disciplinārtiesas 2017.gada 19.janvāra lēmums lietā DT-1/2017. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/par-augstako-tiesu/disciplinartiesa/disciplinartiesas-lemumi/> [Aplūkots 2017.gada 28.februārī].

DOKUMENTĀRĀ LAPA

Maģistra darbs „Tiesas procesa efektivizācija kontekstā ar personas tiesībām uz lietas izskatīšanu tiesā un tiesas pieejamību” izstrādāts Latvijas Universitātes Juridiskajā fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autore: Agnese Kauce _____ 2017.gada ____ .aprīlī.

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai.

Vadītāja: Docente Dr.iur. Daina Ose _____ 2017.gada ____ ._____.

Darbs iesniegts Civiltiesisko zinātņu katedrā 2017.gada ____ .aprīlī.

Metodiķe: Madara Ose _____

Darbs aizstāvēts maģistra gala pārbaudījuma komisijas sēdē _____

_____

_____

Komisijas sekretārs (-e): _____